

Списание за екология и горско стопанство

ГОРА

110 години

3⁰⁰ лв.

8/2009

STIHL®

www.stihl.bg

www.gorabg-magazine.info

Доверете се на висококачествените моторни триони STIHL

Моторните триони на STIHL съчетават иновационна техника с висока мощност, оптимална ергономичност и ниско тегло. Благодарение на тези свои качества те значително улесняват хората

при работа и допринасят за опазване на околната среда. Като водещ в света производител на моторни триони STIHL убеждава с уреди, които са идеално приспособени за работа на открито.

Всеки модел съчетава оптимално управление с убедителен комфорт, независимо от това дали се използва за подготвяне на дърва за огрев или за отглеждане на млади насаждения и горски култури.

Заветното "За!"

Реформите в България вече са в ход. Агенциите, включително и Държавната агенция по горите, преминават към съответните министерства. Набелязаната близка цел е намаляване на бюрократичния административен държавен апарат във всички институции и повишаване на тяхната ефективност и експедитивност.

Трескаво се работи и в Парламента - целта е законовата уредба да създаде равни условия за развитие и инициатива на частния сектор и предприемачеството при пълна прозрачност в техните действия.

С една дума - всички усилия са насочени към приобщаването на България към добрите европейски практики.

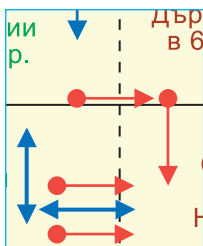
Всички намерения според управляващите са позитивни. Засега.

Но коя е крайната цел?

Би трябвало - благополучие за хората и спечелването на изборите след 4 години. Спечелване на заветното „За!“. Но за подобен резултат е редно да се мисли отсега.

Затова предстоящите реформи трябва да бъдат обмислени.

В противен случай гражданите на България, в частност - лесовъдите и горските хора, ще почетвъртят практиката да гласуват „Против“.

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@dag.bg
bbgospod@yahoo.com

Редактори:
СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
banzarova@abv.bg
(вечец на броя)

ЮЛИЯ СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Предпечат:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ
jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42; 989-55-40/В. 212; 213;
тел./факс: 988-04-15.

<http://www.gorabg-magazine.info>
E-mail: gora@dag.bg

ВПС ТТВВВГ22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4.5. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнсан за печат на
04.09.2009 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.
Отделен брой - 3.00 лева.
Отпечатано - „Фатум“ ООД

В броя

2 Доц. Георги Костов: Реформирането на горския сектор е задължително условие за реалното ни приобщаване към Европа

4 **Първа работна среща за нов Закон за горите**

6 Коментар: Управление на качеството в горския сектор

8 Анализи: Пожарите и пожарната опасност в горите

11 Саарландският лесовъдски метод: Предимствата са: природосъобразно и икономически изгодно

13 70 години Държавно горско стопанство - Свиленград

14 **Горска техника: Машини за дърводобив, произведени в България**

16 Европейски практики: Биомасата като възобновяем източник на енергия в Чехия

18 **„Натура 2000“: Република Кипър с 36 зони**

20 Успешно приключи Германско-българският проект

21 Юбилей: Чл.-кореспондент Боян Роснев на 70 години

24 **Гост на редакцията: Съдбата ми взе баща, а ми даде да живея и за него**

24 Конкурс за разказ „Така си беше“: Мечката

На корицата

Художник Веселин ШАХЪНОВ

През тази година ще се използват репродукции на картини от автори, завършили Лесотехническия университет

CONTENTS

- 2 Ass. Prof. George Kostov: The reforms of the Forestry sector are an obligatory condition for our real incorporation with Europe
- 4 First conference on the new Forestry law
- 6 Quality management in the Forestry sector
- 8 Analyses: Wildfires and the risk of wildfire in the forests
- 11 Saarland forestry method: The priority is: natural and profitable
- 13 70 years State Forestry Unit in Svilengrad
- 14 Mechanisation: Machines for wood industry made in Bulgaria
- 16 European practice: Biomass - a renewable energy source in the Czech Republic
- 18 Natura 2000: The Republic of Cyprus - 36 zones
- 20 The German-Bulgarian project finished successfully
- 21 Anniversary: Corresponding Member Boyan Rosnev turns 70
- 24 Editorial's office guest: Destiny took my father, but gave me to live instead of him
- 27 Short story competition „This is how it was“: The Bear

Подробна информация за дейността на Държавната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.dag.bg

Доц. д-р Георги КОСТОВ -
председател на Държавната
агенция по горите
прег сп. „Гора“

РЕФОРМИРАНЕТО НА ГОРСКИЯ СЕКТОР Е ЗАДЪЛЖИТЕЛНО УСЛОВИЕ ЗА РЕАЛНОТО НИ ПРИОБЩАВАНЕ КЪМ ЕВРОПА

Доц. д-р Георги Костов е роден на 11 април 1959 г. в София. През 1984 г. завършва Висшия лесотехнически институт в София. През 1988 г. постъпва на работа в Лесотехническият университет като асистент. Защитава дисертация на тема „Изучавания върху екологията и стопанисването на смесените гори от смърч, ела и бук в Рило-Родопския масив“ през 1989 г. От 1998 г. е доцент. Изнася лекции и води упражнения по дисциплините „Основи на лесовъдството“, „Многофункционално стопанисване на горите“, „Общо лесовъдство“. Основни направления на неговите научни интереси са природосъобразно лесовъдство, многофункционално горско стопанство, стопанисване на гъбовите и заливните гори, динамика на горските ресурси.

Доц. Костов е специализирал в Австрия, Швеция, Швейцария и Холандия. Участва в реализирането на Българо-швейцарската програма по горите (1996-2007 г.) и други международни проекти, свързани с националните и природните паркове.

На 29 юли доц. Костов е назначен за председател на Държавната агенция по горите.

- Доц. Костов, какви са перспективите за развитието на отрасъла - и като форма, и като съдържание, вследствие на новите политически и експертни решения?

- Промяната в управлението на България изисква политическа и институционална реформа, включително и в горския сектор. Промяната като форма е финализирана окончателно с политическо решение в края на август - горите преминават като структура към земеделското министерство. На страната ни е нужна динамична, гъвкава държавна администрация по европейски модел. А като съдържание смятам, че не е необходимо вече да се убеждаваме, че трябва да се реализират принципите, за които говорим от години, а именно - открито регулиране на отношенията на ползване и собственост в горите на пазарен принцип при равнопоставеност на собствениците. Разбира се, при спазване на основния лесовъдски принцип за равномерност и постоянство в ползването. Реформа, и то съществена, е крайно необходима, но веднага искам за подчертая, че ние разполагаме със 130-годишен национален

опит, с Национална горска стратегия и стратегически план за горския сектор от 2006 г., който дефинира дългосрочните национални цели, стратегии и горска политика за осигуряване на устойчиво стопанисване на горите и развитие на горското стопанство и горския отрасъл като цяло в условията на новата политическа, законова и екологическа среда, с препоръките на доклада на Световната банка от 2009 г., най-съществената от които е изработването на пътна карта за развитие на сектора, с Проекта на Европейската банка също от 2009 г., в който категорично е отбелязана необходимостта от разделяне на екологичните, контролните и стопанските функции в сектора. (Бел. рег.: Материали за съответните документи са публикувани в бр. 1/07, бр. 5/09 и бр. 7/09 на сп. „Гора“).

- В годината, когато отбелязваме 13 десетилетия от създаването на централната горска служба, сякаш повече говорим за негативи, свързани например със заменките на гори и горски площи или корупцията в горите, отколкото за

позитиви, каквито са приобщаването на горските стопанства към правилата на пазарната икономика и възможностите за тяхното дългосрочно развитие. Кои от акцентите е необходимо да се утвърждават и кои не? Необходимо ли е и промяна в законовата и подзаконовата горскостопанска и ловностопанска уредба?

- Ако предишното ръководство на Държавната агенция по горите е натрупало негативи, свързани със заменките на горски площи и законовите промени, това в никакъв случай не може да бъде основание за подценяване на авторитета и работата на лесовъдската колегия. Нейният основен приоритет си остава - осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор, в съответствие с принципите за многофункционално стопанисване на горите, както и подпомагане на адаптацията на българските гори към климатичните промени. С новото законодателство ще бъдат доразвити именно позитивните моменти, свързани с икономическата свобода и мотивацията на държавните горски и ловни стопанства. В тази посока ще се търсят начини за разнообразяване на приходите от стоки и услуги, финансиране на предоставяните публични услуги на обществото от горите, въвеждане на диференцирани тарифни такси, внедряване на научни иновации, използване на еврофондове по програми на Европейския съюз, изграждане на така необходимата инфраструктура. С една дума - целта на новото законодателство ще бъде реализирането на всички неосъществени досега желания за многофункционално стопанисване и използване на горите и горския фонд. Веднага обаче трябва да подчертая, че се предвиждат гаранции за дългосрочност и перспектива за развитието на недържавния сектор, както и стимулиране на концесионното гоговаряне и други форми на публично-частно партньорство. Проектът за управленската структура на горите предвижда окончателното отделяне на контролните функции - чрез създаването на горски инспекторат, от стопанските функции - чрез създаването на холдинг. Законовата уредба трябва да се изработи, от една страна, сравнително бързо, но от друга - с необходимия консенсус от всички заинтересовани обществени и стопански организации и структури. Ако в края на февруари успеем да внесем в пленарна зала новия Закон за горите за първо четене, мисля, че ще изпълним както политическите, така и професионалните ангажименти.

- Кои по-конкретно са първите приоритетни задачи, с които се зае новият ръководен екип?

- Искам да бъде максимално откритвен - ангажирантите, които сме поели, цялостното дългосрочното стабилизиране на сектора. Поемаме отговорността още с първите промени в сегашния закон, които са закриването на Национален фонд „Българска гора“ и премахването на такса „инфраструктура“, която се събираше, включително и от самите собственици на съответната инфраструктура. Смятаме за нужно и премахването на задължителните минимални цени за гървесината, които се определяха на стопанствата от по-висшестоящите структури. От началото на септември са в сила одобрените от ръководството на Агенцията правници за устройството и дейността на горските стопанства, на ловните стопанства и на регионалните дирекции по горите. Бе утвърдена и нова методика за оценяване на предложенията на кандидатите за участие в конкурс за сключване на договор за предоставяне стопанисване и ползване на дивеча в дивечовъд-

ните участъци към държавните горски райони. С нея бяха подновени конкурсните процедури, които, знаем, че до преди няколко месеца бяха обект на критичен обществен анализ.

- Когато говорим за промени, неминуемо се разисква и въпросът за критериите, по които се провежда съответната кадрова политика. Каква ще бъде днешната кадрова политика на Агенцията?

- Това безспорно е най-парливатата тема и открито споделям - най-трудната част от дейността ми като ръководител на Агенцията. Опитвам се да бъда максимално обективен - кадрови промени са наложителни при всяка подобна управленска промяна. Безспорно за ръководители ще предпочитам доказалите се професионалисти. Но вижте, попадаме в ситуация, в която почти два мандата са се установявали корупционни практики във всички звена и на всички нива. Има ли колеги, свързани с тези практики? Леко ли се пописва заповед за освобождаване на дългогодишен служител? За мен по-важното е, а смятам и за всички, които ще се ангажират занапред със съдбата на горите, да се създаде такава законова и професионална атмосфера за работа, в която правата и отговорностите да бъдат максимално ясни, а действията - прозрачни. Така, както е в европейските държави.

- Негативното влияние на световната икономическа криза в България продължава. Какви действия се предприемат за неговото ограничаване и преодоляване в горския сектор?

- Очевидно кризата се усеща и в горското стопанство. Потреблението на гървесина намалало с над 30 %, което е в резултат на намаляване на производствата в т.нар. големи потребители. Има и значителни количества добита, но нереализирана гървесина по складовете, което поражда тревога заради опасността от нейното похабяване.

Предприели сме няколко важни антикризисни мерки с цел запазване на работни места в горския сектор. На първо място - отпадат т.нар. фиксирани минимални цени на гървесината. За нас са важни пазарните цени и ние ще се стремим да продаваме „нашата продукция“ на тези цени. Това ще доведе до намаляване на плановите приходи в системата, но ще запази работните места по веригата на гървесината и ще спести на държавата групи по-големи разходи за социални помощи.

Освен ограниченията на ежедневните потребителски разходи се предвижда и намаляване на някои инвестиционни разходи, свързани с лесокulturната дейност. Ще припомня на читателите, че добрият лесовъд е не този, който много залесява, а този, който умее да възобнови гората правилно. Това означава, че ще съсредоточим залесяването главно в опожарените площи, както и на месторастения за бързорастящи видове.

Максимално се съсредоточаваме върху използване на средства за залесяването от програмите на ЕС за селските райони.

Накрая ще потвърдя и необходимостта от намаляване на броя на администрацията, респективно бюрокрацията, с което ще успеем да запазим нивото на заплатите на останалите служители.

2 септември 2009 г.

**Разговора проведе
Борис ГОСПОДИНОВ**

ПЪРВА РАБОТНА СРЕЩА ЗА НОВ ЗАКОН ЗА ГОРИТЕ

На 31 август се проведе първата работна среща на Комисията, определена със Заповед 1582 от 28.08.2009 г. на председателя на ДАГ, за изработване на проект на нов Закон за горите. Председател на Комисията е инж. Тони Кръстев - държавен инспектор в Инспектората на Агенцията, а членове са представители на всички браншове, синдикални, неправителствени и стопански сдружения, организации и съюзи, свързани с горите, както и експерти от ДАГ.

На срещата присъстваха ръководителите на ДАГ - председателят доц. д-р Георги Костов, зам.-председателят инж. Бисер Дачев, главният секретар инж. Валентина Маринова.

Силно бе присъствието на народни представители от ГЕРБ, което бе показателно за политическата подкрепа, която се оказва за предстоящите промени в горското законодателство: Десислава Танева - председател на Комисията по земеделие и гори, Емил Димитров - зам.-председател, Атанас Камбитов и Иван Иванов - членове, и Росица Станева - главен експертен сътрудник на Комисията.

Доц. Георги Костов изнесе пред присъстващите мултимедийна презентация, в която представи мотивите, принципите, състоянието и основните цели на реформата в горския сектор.

Обособява се държавен контролен орган, който представлява основната роля и функция на държавата в горския сектор. Той е строго централизиран и контролира всички гори, всички действия или бездействия на собствениците относно материалните и други горски ресурси и дивеча в горския и извън горския фонд. Носи отговорност за спазването на законовата и подзаконовата уредба на горите. Освободен е от стопански дейности и е независим от финансовия резултат в обекта на контрол. Финансира се от бюджета и осигурява мотивация, карьерна перспектива и защита на независимостта на служителите. Подпомага негържавните собственици в организацията за управление на собствеността.

Представени бяха и икономическите функции като: икономическа свобода и мотивация на първичните производствени звена - ДГС и ДЛС; децентрализация и намаляване на бюрокрацията; въвеждане на диференцирани тарифни такси, които остават в ДГС и ДЛС и премахване на Национален фонд „Българска гора“; въвеждане на сертификацията в горите като възможност за независим контрол; гарантиране на дългосрочност и перспективност за развитие на негържавния сектор; гарантиране на пазарна среда, конкуренция и предпазване от монопол; разнообразяване на приходите от горите; използване на еврофондове по програмите на Европейския съюз.

Създава се Национален съвет за горите. „Агроролеспроект“ преминава към специализираните териториални звена на бюджетна издръжка с цел изпълнение на държавни функции за кадастъра и базата данни за българските гори, включително контрол върху стопанските пла-

нове. Превъзвигда се законово регламентиране на програма за национална горска инвентаризация като метод за контрол на стопанските планове за горите. Предприемат се мерки за извършване на дейностите по опазване (бел.рег.: думата „охрана“ е заместена с „опазване“) на горите, съвместно с полицейски служби, неправителствения сектор, общините и др., осъвременяване на националния план за превенция и защита на горите от пожари и подобряване на контрола за реализиране на противопожарните дейности в горите.

В проекта за управленска структура на горите се превъзвигда разделяне на контролните от стопанските функции.

Изцяло на бюджетна издръжка е Изпълнителната агенция за горите към Министерството на земеделието и горите с две специализирани дирекции - Главна дирекция „Държавен горски инспекторат“ и Дирекция „Национално горско стопанство“.

Контролните функции ще преминават в Главната дирекция „ДГИ“, която се оглавява от главен директор и има в структурата си дирекции „Горско и ловно стопанство“, „Охрана“ (или „Опазване“), „Негържавни гори“, „Икономическа политика“ със съответни отдели, както и служителите - държавни горски инспектори.

На **регионално ниво** се превъзвигдат 16 териториални структури на базата на съществуващите в момента РДГ или вариант с 27 регионални инспекции за горите (РИГ) в областните центрове на страната. РИГ ще се ръководи от началник и ще има в структурата си звена „Горско стопанство“, „Охрана и защитени територии“, „Негържавни гори“. Началникът сформира регионален Обществен горскостопански съвет.

Представителството на **местно ниво** (административно по поделенията) се осъществява от горските инспектори в звено „Горско стопанство“ на РИГ. Те са по един или двама в зависимост от обема на работата и изпълняват контролни функции спрямо всички собственици. Те издават наказателни постановления за по-малките нарушения. По-крупните постановления се издават от началника на РИГ. Превъзвигда се мандатност.

Формирането на горската политика се извършва от Ди-

Ръководителите на ДАГ, присъствали на срещата (отляво надясно): доц. Георги Костов - председател, инж. Бисер Дачев - зам.-председател, инж. Валентина Маринова - гл. секретар

рекция „Национално горско стопанство“. Тя се ръководи от директор. В състава си има направления (отдели) „Правно обслужване, управление на собствеността и връзки с обществеността“, „Инвентаризация и отчет на горския фонд“, „Международни връзки, еврофондове и научно обслужване“, „Защитени територии и Натура 2000“. Към Дирекцията са и специализираните териториални звена на бюджетна издръжка. Тук преминава и „Агролеспроект“. Предвижда се структурирането на Национален съвет по горите за връзка с други ведомства и обществеността за разглеждане и съгласуване на стратегии, нормативни документи, действия в горите и т.н.

Стопанските функции се поемат от Холдинг „Държавни гори“ към Министерството на земеделието и горите. Холдингът координира стопанисването, опазването и ползването на държавните гори, дивеча и рибата от непромишлените водоеми, както и търговията на дървесина и други горски продукти от държавния горски фонд. Държавното предприятие има тризвенна структура: на местно, регионално и национално ниво.

На **местно ниво** са държавните горски и ловни стопанства, клонове на регионалните държавни предприятия. Предвижда се броят на ДГС и ДЛС да бъде оптимизиран с цел по-добра жизнеспособност. Това ще доведе до намаляването на броя на досегашните 176 стопанства до около 100-120.

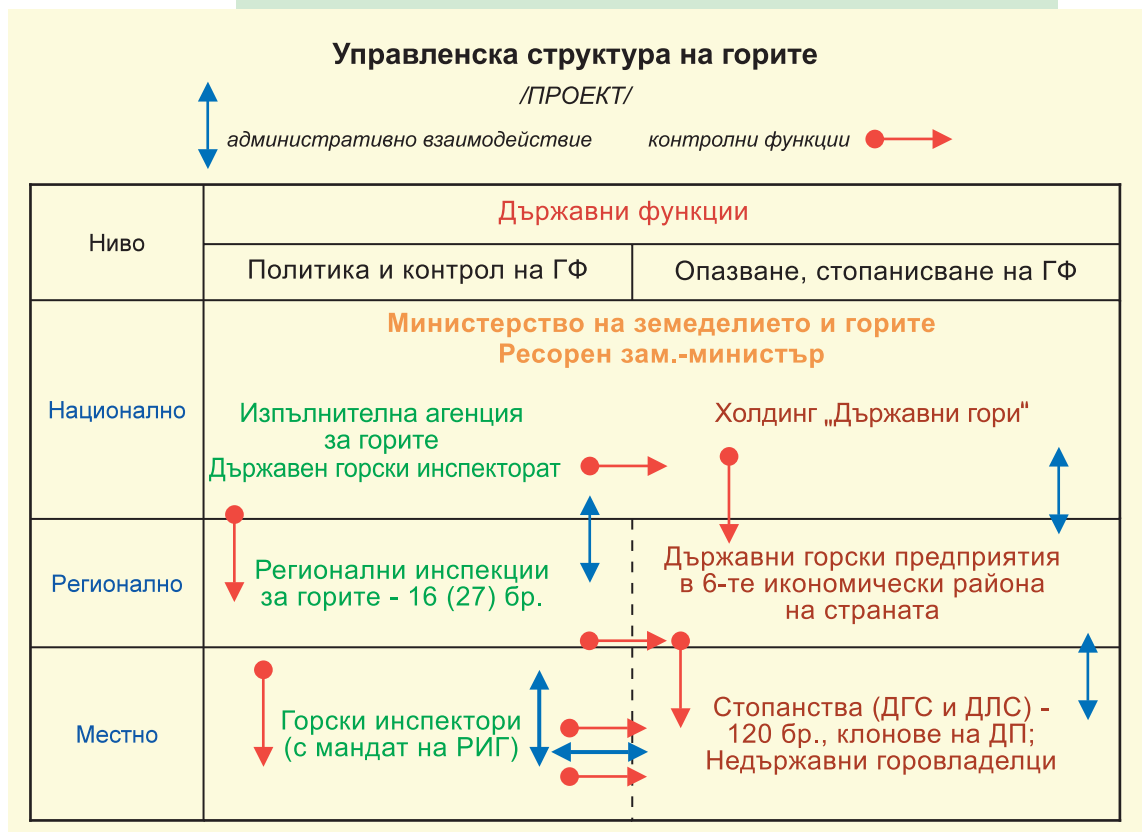
Тези стопанства, както са регистрирани по Търговския закон, стопанисват държавните гори, водят пълно счетоводство, правят баланс, формират печалба, работят в режим на самоиздръжка на стопанските дейности и на разпределение на чистата печалба. Специфичната горкостопанска дейност с дълготраен ефект би трябвало да се финансира и инвестира от държавния бюджет и от ефекта от стопанската дейност на предприятието. Ръководят се съответно от директор, който се назначава от зам.-министъра на земеделието и горите по предложение на изпълнителния директор на регионалното предприятие и от Стопански съвет.

На **регионално ниво** са държавните предприятия в 6-те икономически

(Продължава на стр. 19)

Част от членовете на Комисията и от участниците в първата работна среща, на която присъства и председателят на Парламентарната комисия по земеделие и гори Десислава Танева (вляво на последната снимка)

УПРАВЛЕНИЕ НА КАЧЕСТВОТО В ГОРСКИЯ СЕКТОР

Доц. Васил СТИПЦОВ - преподавател в Лесотехническия университет и водач одитор в Moody International

Управлението на качеството или по-точно казано качествено управление на определена организация (фирма, завод, предприятие, цех, работилница, лаборатория, университет, колеж, банка, дори и цял сектор) е гаранция за успеха и просперитета на тази организация.

Какво е сертифициране по изискванията на стандарт ISO 9000?

Международната организация за стандартизация (ISO) е учредена през 1947 г. и понастоящем обединява приблизително 150 национални органа за стандартизация, всеки от които представлява своята собствена страна. За разработката на международни стандарти ISO използва система от технически комитети, подкомитети и работни групи. Освен националните органи за стандартизация ISO позволява и на други международни организации, разработващи стандарти, да вземат участие в неговата работа, като ги приема като органи за свързка и координация. ISO работи според одобрен набор от правила - ISO/IEC Директиви, които включват също и изисквания към представянето на стандартите. Стандартите ISO 9000 **дават на организацията благоприятна възможност да прибавят стойност към своите дейности и да подобряват тяхното функциониране непрестанно** чрез фокусиране върху техните най-главни процеси. Стандартите поставят ударение върху изграждането на Системи за управление на качеството (СУК) по-близо до процесите на организацията и върху непрекъснатото подобряване. В резултат те насочват ползвателите към постигане на бизнес резултати, включително удовлетворението на потребителите и други заинтересовани страни. Ръководството на една организация би следвало да може да види усвояването на стандартите за Системи за управление на качеството като една печеливша бизнес инвестиция,

а не само като въпрос на изисквана сертификация.

ISO 9001 е международен стандарт за управление на качеството, **приложим за организациите от всички индустриални сектори**. Стандартът е **признат в целия свят** и се основава на осем управленски принципа. Организацията изграждат уникален за всяка от тях механизъм за управление чрез изпълнение на стандартизирани изисквания към общото управление, управлението на документите, управлението на ресурсите, оперативното управление на процесите по реализация на продуктите/услугите (от входа до изхода), мониторинга и контрола на всички процеси, продукти или услуги. По този начин, чрез конкретна адаптация на изискванията на стандарта, организациите достигат устойчивост, независимо от промените в бизнес средата. Изпълнението на задължителни измервания на процесите, продуктите и удовлетвореността на клиентите, подготовката, приемането и изпълнението на решения спомогат за постоянното подобряване на управлението и развитието на организациите. Сертификацията по стандарт ISO 9001 е **начин за завоюване на доверие то на потенциалните и реалните клиенти от цял свят**, тъй като стандартът е еднакъв навсякъде.

Присъединявам се към мнението на много специалисти в тази област за изоставането на горския сектор в редица насоки, като две от тях са основни.

Първата насока - секторът на горите продължава и упорито се съпротивлява да съгласува действията си с исканията и изискванията на обществото. Среците с обществеността по определени „наболели“ проблеми, които се ангажираме да решаваме до появата им отново и отново, „обществените“ обсъждания на лесоустройствени проекти, планове за управление и пр., на които предварително сме подбрали участниците в срещите

и сме поканили определени НПО - тези наши действия се безплодни. От 2 десетилетия се наблюдава едновременно и също - всеки, който гоиде на власт, започва с провеждане на срещи за запознаване с проблемите. Всичко това много по-лесно се решава като се **възприемат и законово се регламентират принципите на многофункционално горско планиране**, където обществеността участва в процесите на планиране на дейностите в горите, където има възможност да защитава своите искания и интереси. След постигането на обществен консенсус службите по устройство на горите трябва да проектират мероприятията и фирмите изпълнителки да ги проведат. Досегашното схващане, че лесовъдите са единствените, които разбират от гора и горско стопанство, в днешните страни отдавна е забравено. Горските служители са тези, които разбират, но трябва да убедят останалата част от обществеността в правилността на своите действия. Такива планове за многофункционално стопанисване на горите бяха разработени в 13 общини, бяха приети от общинските съвети и посрещнати с особен интерес и подкрепа от обществеността. За съжаление, въпреки че Законът за горите бе изменен и допълван многократно, не се намери политическа воля това планиране да се включи в него. Нещо повече, управляващото мнозинство в 40-то народно събрание отхвърли и дори не подложи на разглеждане внесените законопроекти от групата на ОДС, третиращи именно въпросите на МФСГ. Изглежда, че горският сектор иска да бъде затворена и консервативна система. Това време трябва да отмине, в противен случай се обезсмисля членството ни в ЕС. Искрено се надявам, че пропалното време от последните два мандата ще бъде наваксано от законодателните инициативи на сегашния парламент.

Втората насока на изоставане е отказът да се въведат „ограничи-

мелни“ условия за работа в горите. Оказва се, че в горите и горския сектор може да работи всеки и без никаква квалификация. Трябва да посоча, че прословутите „заменки“ на гори и земи, както и откраднатите пари от незаконни сечи и други са по-малкото зло от нанесените повреди при сечта и извоза на гървесината в горите, където се шири т.нар. циганска сеч, където не се спазват никакви изисквания за дисциплина на сечта. Парите, откраднати от горския сектор, може да са използвани в други сектори или за други цели, но повредите и щетите, нанесени в горите, като унищожен погост, разцепени пънове, повредени гървета, неправилно изведени сечи и т.н., още десетилетия ще носят своите негативни последици. За съжаление опитите да се накарат фирмите да обучат своите работници и да ги квалифицират срещна упоритата съпротива на горските служители. Фирмите не били „наши“ (т.е. на горските стопанства), как да ги накараме да работят с квалифицирани работници. Отговорът бе много прост: като не ги допускате до работа в горите. Но на всички е ясно защо горското ведомство не полагаше усилия в тази насока. Защото фирмите бяха от т.нар. обръчи от фирми и секторът се управляваше именно от върхушката им. Нещо повече, най-висшият гържавен чиновник в горското ведомство определи обучението на горските работници като „да учим циганите как да точат веригите...“. Може би този висш гържавен чиновник бе забравил, че в Швейцария сме наблюдавали заедно как, за да станеш горски работник, се учи 4 години в горско училище. И тук нещата са прости за изпълнение. Как в Столична община, за да участваш в конкурсите за поддръжка на зелени площи и за да кастриш гърветата по улиците, трябва да имаш внедрена и подгържана Система за управление на качеството, а когато стане въпрос за внедряване на СУК в горския сектор, именно гържавните чиновници в сектора посрещат „на нож“ идеите и за многофункци-

оналното горско планиране, и за сертификация на фирмите с думите „само гледате да ни създавате нова работа, ние си имаме изградена система от десетилетия и си имаме наш опит“.

Изводът е, че всеки отчита своето управление като „най-успешно“, а България е на последно място по доходи, по жизнен статус и на първо място по корупция и мизерия... Другите страни членки на ЕС, дори и Румъния, приемат новите тенденции в развитието на горите, а ние се оправдаваме и уповаваме на българския опит, на традициите и на какво ли не...

Какво се изисква от управляващите сектора? В Закона за горите да впишат няколко законови изисквания, като: прилагане на многофункционалното горско планиране като основен принцип за управление на горите и въвеждане на строги изисквания за работа в горите като обучение, квалификация, преквалификация и изисквания за наличие на сертификати за управление на качеството. Това не означава, че горският сектор трябва да извършва непременно всичките тези дейности, но изисква да не стои настрана от проблемите, а да разработи правилата и да наложи спазването им.

Елементарно е да се наложи изиск-

ването горските фирми да имат внедрени и подгържани системи за управление на качеството, да не говорим, че тези, които работят в горите, задължително трябва да имат Системи за управление на околната среда и Системи за здравословни и безопасни условия на труд. Така всяка фирма ще бъде принудена да се самоконтролира чрез вътрешни одити и преглед на ръководството, както и да бъде периодично контролирана от независима одитираща организация при провеждане на сертификационни, контролни и ресертификационни външни одити.

Образец е Учебно-опитното горско стопанство - Юндола. Ръководството на стопанството през май 2008 г. предприе стъпки за разработване на Система за управление на качеството. През юни същата година бе проведен квалификационен курс и бяха обучени 12 вътрешни одитори. Разработени бяха Наръчник по качеството, 6-те задължителни документирани процедури, 7 инструкции за работа с машини и съоръжения, планове по качеството и всички документи по качеството. През януари 2009 г. бяха проведени цялостен вътрешен одит и преглед на ръководството и стартира внедряването на системата. През май т.г. бе проведен етап 1, а през юли - етап 2 на сертификационен одит от Moody International. При провеждане на одита постигнатото от УОГС бе оценено високо, като не бе повдигната нито една зона за подобрене или искане за коригиращо действие. *Учебно-опитното горско стопанство - Юндола, получи Сертификат за съответствие на СУК и изискванията на стандарт ISO 9001:2008.* Постигнатото от УОГС е само началото, което показва че горският сектор може да наложи изискванията на международния стандарт да се прилагат в горите. Идеята на УОГС е да се направи Център за обучение по управление на качеството за студенти и курсисти от системата на горите и други желаещи. За обучението на курсистите има разработени материали и се разработва учебник по управление на качеството на електронен носител. Стопанството ще сключи меморандум за разбирателство и договор с Moody International за подпомагане на дейността. Надавам се, че след толкова дълъг застои горският сектор най-после ще поеме по верния път.

СЕРТИФИКАТ

Moody International Certification GmbH потвърждава, че организацията

УОГС „Георги Стефанов Аврамов“

с.Юндола, общ.Велинград
България

е внедрила и прилага Система за управление на качеството в съответствие с изискванията на следния стандарт

EN ISO 9001:2008

Обхват на сертификация

Провеждане на дейности по управление и стопанисване на горите, осъществяване на дейности по дърводобив, лесокултурна, ловно – стопанска дейност, дървопреработка и производство на мебели, ремонт и поддръжка на машини и съоръжения, предоставяне на услуги за учебна, научно – изследователска, туристическа и транспортна дейност.

Сертификат номер:	Q090416
Сертификатът е валиден до:	2012-08-13
Сертификатът е издаден на:	2009-08-14

Схемен мениджър
Иван Савов

TGA-ZM-07-93-00

Moody International Certification GmbH, 1000 София, пл. Народно събрание № 3, ет. 3

Пожарите и пожарната опасност в горите

Доц. д-р Кирил ЛЮБЕНОВ - Лесотехнически университет - София,
Владимир КОНСТАНТИНОВ - Държавна агенция по горите

След критичната по отношение на горските пожари 2000 г. бяха предприети редица мерки за определяне и ограничаване на негативното въздействие на пожарите. По инициатива на ДАГ (НУГ) бяха разработени и приети „Стратегия за опазване на горите от пожари“, „Наредба за условията и реда за извършване на противопожарните мероприятия в горския фонд и опазване на горите от пожари“. Създаден е и работи Междуведомствен координационен съвет (МКС) за опазване на горите от пожари, в системата на Държавната агенция по горите

действа нова Информационна система за регистриране и отчитане на горските пожари, актуализирани бяха и нормите за противопожарно устройство на горите. Независимо от предприетите действия за борба горските пожари придобиха постоянен, устойчив характер, с тенденция към значително увеличаване на засегнатите от тях горски площи.

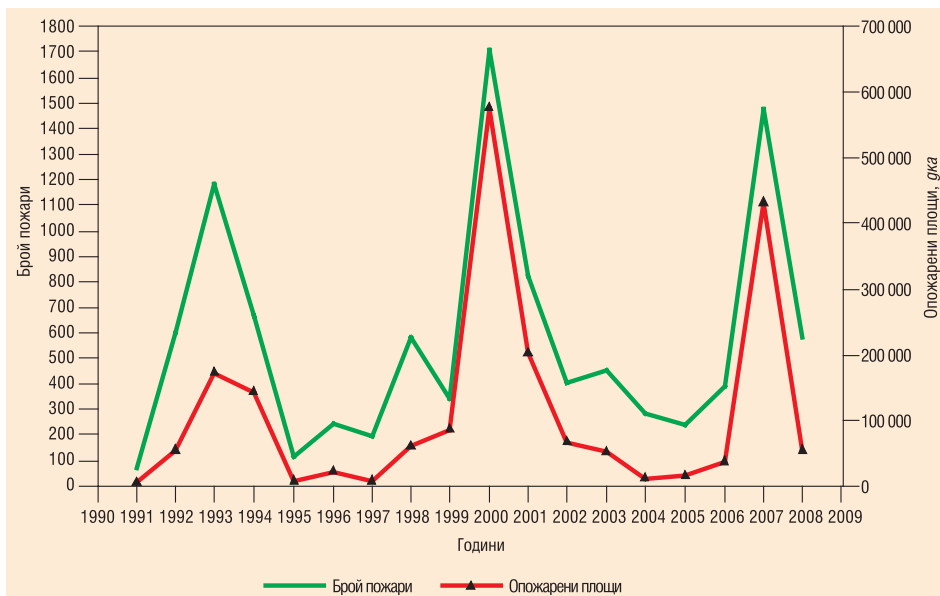
Анализът на основните числени показатели, характеризирани пожарната ситуация у нас, обхваща данните за периода 1991-2008 г., като сравненията по показатели се разделят на два етапа: първи - от 1991 до 2000 г., и втори - от 2001 до 2008 г. включително. Изброените дейности за опазване на горите от пожари са осъществени през втория етап - след 2000 година.

Пожарната активност за периода 1991-2008 г. се характеризира със следните общи показатели (фигура-та):

- Общият брой на възникналите за целия период пожари е 10 375, като в отделните години варира в изключително широк диапазон - за 1991 г. броят им е 73, а за 2000 г. - 1710 (23.42 пъти повече). Средногодишният брой на пожарите за периода е 576. От 1991 до 2000 г. средногодишният брой пожари е 572, а от 2001 до 2008 г. са 582 (увеличаване с 1.75 %). Следва да се отбележи, че независимо от големите различия в отделните години и от взетите мерки след 2000 г. средногодишният брой на пожарите е трайно устойчив.

- Опожарената площ за 1991-2008 г. е общо 1 985 029 дка, или 4.83 % от общата горска площ по отчета към 31.12.2007 година. Средногодишно за периода са опожарявани по 110 279 дка, което е средногодишно по 0.27 % от общата горска площ. От 1991 до 2000 г. средногодишната опожарена площ е 112 418 дка, а от 2001 до 2008 г. - по 107 610 дка годишно (намаление с 4.47 %). Това намаление може да се определи като незначително поради факта, че двата мак-

симума на опожарените площи за периода (фигурата) се характеризира с голяма неравномерност и ясно изразена цикличност на максимумите на пожарната активност през 7 години. Броят на пожарите през годините с максимална пожарна активност (1993, 2000 и 2007 г.) надхвърля средния за периода брой съответно с 2.05, 2.97 и 2.57 пъти. Големината на опожарените площи за същите години превишава средната за периода съответно с 1.57, 5.2

Фиг. Динамика на броя на горските пожари и опожарените площи

симума на пожарната активност (1993 и 2000 г.) попадат във времето от 1991 до 2000 година.

- Относително постоянно или незначително намалява средно опожарената на един пожар площ или т. нар. площ на условен пожар. За целия период средната площ на един пожар е 191 дка, като от 1991 до 2000 г. е бил 197 дка, а от 2001 до 2008 г. - 185 дка (намалението е с 6.1%).

Като се има предвид броят на пожарите и опожарената площ по етапи, може да се отчете, че има известно подобряване на дейностите по ограничаването и относително побързото ликвидиране на пожарите за периода от 2001 до 2008 година.

и 3.9 пъти.

- Анализираният данни показват, че 75.98 %, или 1 508 233 дка от общо опожарената площ, е залесена, а 24.02 %, или 476 796 дка, е незалесена (гола) площ. От опожарените залесени площи 26.46 % са били заети от иглолистна, а 73.54 % - от широколистна растителност.

От данните за броя на горските пожари и големината на опожарените площи за периода 1991-2008 г. - общо и по години, могат да се направят следните изводи:

- Пожарната активност в горите се характеризира със значителни, а в определени години и с критични стойности на броя пожари и големината на опожарените площи. Проблемът с горските пожари е придо-

бил перманентен характер със значителни, непознати в близкото минало, стойности на основните параметри.

- Анализът показва ясно изразена цикличност на максималните стойности на показателите „брой на пожарите“ и „големина на опожарените площи“ през 7 календарни години. Независимо от наличието на някои екстремни стойности на метеорологичните фактори пожарната ситуация в горите за периода 1991-2008 г. не може да се обясни само с климатични аномалии или с трайни климатични промени, особено като се имат предвид сравненията с недалечното минало. Наличието на цикличност показва ясно изразени максимални стойности, но общата тенденция е устойчива и се запазва, и няма изгледи за връщане към ситуацията от близкото минало.

Терминът „пожарна опасност в горите“ е много сложен и многообразен като съдържание, начин и цел на употреба и по тези причини - изключително труден за дефиниране. Причината произтича от сложния комплекс многообразни и взаимосвързани общи и регионални фактори.

За да се избегне сложното взаимодействие на отделните фактори и нееднозначната значимост на отделните групи по произход, общата оценка за пожарна опасност се разделя на отделни елементи или видове в зависимост от конкретната нужда или цел, довела до определянето ѝ. Така в зависимост от конкретната цел се определят следните видове пожарна опасност:

1. Постоянна пожарна опасност - потенциална пожарна опасност, която зависи от природата (естеството) на горските горими материали. Оценката ѝ се извършва по качествени показатели чрез експертни методи, като се вземат предвид пирологичните характеристики на горимите материали и условията на месторастене. Логиката при определянето на този вид опасност е известният в горската пирология постулат, че в горите всички растителни материали горят, но в различна степен, която зависи от тяхното естество и от условията на горене. Определената ѝ пожарна опасност и подреждането по класове или степени се използва главно за нуждите на противопожарното устройство на горите като основа за проектиране на противопожарната инфраструктура в

тях.

2. Текуща, или динамична пожарна опасност - определя степента на готовност на горските горими материали да се запалват, да горят устойчиво и да провеждат огъня по горските площи. Тази опасност се определя пряко или косвено като функция от стойностите на метеорологичните елементи, определящи т.нар. пожароопасно време - всекидневно и по регионални типове горими материали.

Динамичната пожарна опасност също има потенциален характер, независимо от нейните стойности, тъй като не включва в оценката си вероятността от появата на източника на стартиране на пожара в дадената територия. По тази причина оценката се използва основно за привеждане на горските и противопожарните служби в оперативна готовност в зависимост от степента на динамичната опасност.

От определенията и анализа на постоянната и текущата пожарна опасност следва, че те имат природен произход и потенциален характер. Независимо от начина, по който са определени тези опасности, и от техните стойности практически възникването на пожара е невъзможно. Тяхната реализация и тежест имат значение само в случаите на възникнал вече пожар, причинен от външен за горите и пожароопасното време фактор.

Историята на горските пожари и пожарната статистика в горите показват, че действителната, реал-

на заплахата за горите, е **рискът от появата и действието на източник на първоначално стартиране на горския пожар**. Този риск превръща природната потенциална опасност в реална. В теорията на управлението рискът се определя като числено измерима вероятност (възможност) за възникване на неблагоприятна и опасна ситуация във функционирането на определена система или обект. Очевидно това определение в общия случай може да се приложи и в случаите, свързани с управлението на горските пожари.

Анализът на причините за възникването на горски пожар и нееднозначният характер на риска го характеризират с висока степен на неопределеност. Тази трудност при неговото определяне произтича от факта, че има антропогенен характер, т.е. свързан е основно с появата на човека в горите или в близост до тях. От друга страна, честотата на поява на човека в горите само в определени случаи води до възникването на горски пожар. Следователно определянето на заплахата за горите върху дадена територия според описаните природни пожарни опасности и риска от възникване на пожар е изключително сложно и нееднозначно.

За да се избегне сложността и нееднозначността при **определянето на пожарната опасност и риска от възникване на пожари в горите, може да се предложи друг подход**. За тяхната оценка се използват числени показатели,

Таблица 1

Обобщени данни за реализираната пожарна опасност по регионални дирекции по горите

№	Регионална дирекция по горите	Стойности на			Средногодишна опожарена площ от територията - r , %	Площ на условния пожар, gka
		R_1	R_2	$R_{об}$		
1.	Берковица	0.23	55.0	12.65	0.55	239
2.	Благоевград	0.08	5.48	0.44	0.06	68
3.	Бургас	0.07	21.06	1.47	0.21	301
4.	Варна	0.2	9.81	1.96	0.1	49
5.	Велико Търново	0.08	7.49	0.6	0.08	93
6.	Кърджали	0.17	77.2	13.12	0.77	454
7.	Кюстендил	0.16	22.63	3.62	0.23	141
8.	Ловеч	0.23	50.67	11.65	0.51	220
9.	Пазарджик	0.15	15.4	2.81	0.15	103
10.	Пловдив	0.18	18.8	3.38	0.19	104
11.	Русе	0.11	8.1	0.89	0.08	74
12.	Сливен	0.14	52.9	7.41	0.53	378
13.	Смолян	0.14	8.99	1.26	0.09	64
14.	София	0.16	20.03	3.2	0.2	125
15.	Стара Загора	0.2	58.7	1.74	0.59	293
16.	Шумен	0.08	4.07	0.32	0.04	51

определени на базата на съответната горска пожарна статистика за по-дълъг период от време (10-20 години). По този начин величината на риска - R_1 , се определя по броя на възникналите пожари средногодишно върху определена площ, а природната пожарна опасност на територията - R_2 , се определя от големината на средногодишно опожарената площ от нея. По стойностите на тези два показателя по този начин се определя по същество реализираната (действителната) пожарна опасност на горската територия, която отчита косвено и нанесените от пожара щети.

За отчитане на комплексното влияние на двата показателя - R_1 и R_2 , се въвежда общ показател $R_{об}$, като оценка за степенята на реализираната пожарна опасност в съответното РДГ по формулата $R_{об} = R_1 \times R_2$. Изчисленият по този начин общ показател $R_{об}$ отчита действително реализираната за дълъг период от време пожарна опасност на територията, като косвено се включват влиянието на природните пирологични характеристики на горските горими материали, намиращи се там, влиянието на метеорологичните фактори и рискът от възникването на пожар на същата територия. Стойностите на $R_{об}$ като произведение от двата показателя позволява да се прецизират и случаите,

Групиране на горските територии по степени на реализирана пожарна опасност

Регионални дирекции по горите	Стойности на $R_{об}$	Степен на пожарна опасност	Ниво на степенята
Шумен, Благоевград, Велико Търново, Русе	до 1.0	I	ниска
Смолян, Бургас, Варна, Пазарджик	1.1 до 3.0	II	средна
София, Пловдив, Кюстендил, Сливен	3.1 до 10.0	III	висока
Ловеч, Стара Загора, Берковица, Кърджали	над 10.1	IV	мн. висока

при които има малък брой пожари и голяма опожарена площ и обратно. По така описания начин за определяне на степенята на пожарна опасност на базата на пожарната статистика за последните 18 години са изчислени стойностите на общия показател $R_{об}$ за горските територии, включени в рамките на съответните регионални дирекции по горите. Данните от изчисленията и някои допълнителни характеристики за пожарната ситуация за периода по регионални дирекции по горите са представени в таблица 1. На базата на анализа на получените данни за обобщения показател за реализираната пожарна опасност $R_{об}$ (таблица 1) горските територии в обхвата на съответната регионална дирекция по горите могат да

се групират по степени на пожарна опасност. Степените на пожарна опасност и съответните им нива по регионални дирекции по горите са представени в таблица 2. От представените данни могат да

се направят някои изводи:

1. Териториите с висока и много висока (III и IV) степен на опасност заемат общо 51.35 % от общата горска площ на страната. В тези територии са възникнали 63.72 % от пожарите, като опожарената от тях площ е 81.59 % от общо опожарената за периода.

2. Териториите със средногодишно опожарена площ r над 0.1 % заемат 76.26 % от общата горска площ на страната. Следователно 3/4 от общата горска площ у нас е високорискова в пожарно отношение.

3. Нискорисковите територии със средногодишна опожарена площ r под 0.1 % са 1/4 от общата горска площ на страната. В тези терито-

Таблица 2

рии са възникнали 13.88 % от пожарите, а опожарената в тях площ е 5.23 %.

4. Предложеният общ показател за определяне на пожарната опасност в горите по реализираните \dot{u} стойности за определен период е достатъчна за практиката надеждност може да се използва успешно в цялостната дейност на горските и противопожарните служби по управлението на горските пожари. Този показател може да се използва за разработването на регионални и национални стратегии и програми, за оптимизирането на ресурсното осигуряване на борбата с горските пожари и за актуализирането на противопожарната инфраструктура в горите за следващите ревизионни периоди.

Предимствата са: природосъобразно и икономически изгодно

Разговор с Хубертус ЛЕНХАУЗЕН - началник-отдел „Недвижимо имущество“
към Държавно горско предприятие „Саарфорст“, Германия

- Г-н Ленхаузен, разкажете повече за природосъобразното стопанисване на младите гори във Федерална провинция Саар, Германия?

- През 1880 г. няколко германски лесовъди поставят началото на системата, наречена „Постоянна гора“, при която голите сечи са премахнати. В основата ѝ лежи разбирането, че ако провеждате гола сеч, климатът и с това условията на растеж са дълбоко повлияни. Обратно, ако отсечете малко на брой дървета, негативното въздействие е незначително. Природосъобразното стопанисване на горите означава, че лесовъдската намеса в системата „гора“ е направена по начин, който следва природния процес. Един пример би могъл да илюстрира това. За да се създаде гора, вие бихте могли да почистите една територия и след това да засадите продуктивни дървесни видове, за които да се грижите до момента, когато може да бъде добита първата дървесина. Това е традиционният лесовъдски метод. Той е подобен на традиционното земеделие. Методът „близо до природата“ е различен. Той установява най-напред какво ще се случи, когато няма човешка намеса. Установява се перспективата на наличното естествено възобновяване от дървесни видове или бъдещото развитие на процеса. Ако има възобновяване - добре. Ако отсъства - необходимо ли е подпомагане? Колко, в каква степен? Вие определяте една цел: да произведете ценна дървесина, като необходимите средства за това трябва да бъдат минимизирани. Този приоритет за природосъобразно въздействие има ефект върху биологичното възобновяване. Приемате, че природните системи помагат да се постигне вашата цел на производство на дървесина и избягвате всичко, което би могло да наруши природния процес. Например - не прилагаме химическо въздействие върху насажденията. Има случаи, при които намесата е допустима, но винаги е във възможно най-малка степен.

- Какво е основното различие между Саарландския лесовъдски метод и познатите системи на лесовъдско въздействие в младите гори?

- Нека сравним горите, стопанисвани по традиционен начин, с природосъобразно стопанисваните гори. В първата група гори има почти или изцяло един и същи дървесен вид, всяко дърво е на една и съща възраст, много рядко има друг дървесен вид и поради тази причина е малко присъствието на други видове животни и насекоми, голямо е количеството на продукцията на дървесина, голяма е ролята на работната сила за стопанисването на гората, висока е степенята на риска за продукцията (от болести, силни ветрове и други екстремни събития, свързани с климата).

Природосъобразно стопанисваната гора се отличава с няколко дървесни вида на различна възраст. Има достатъчно пространство за други видове, включително животински, разполагате с достатъчно количество

висококачествена дървесина, малка е необходимостта от работна сила, ниски са разходите за стопанисване на гората и степенята на риска от повреди на дървесината вследствие на природни катастрофи и икономически проблеми. Гъвкавостта на икономическите въздействия е по-голяма при горите, стопанисвани природосъобразно. В тях можете да добивате това, което е добро за пазара.

- Какви са икономическите основания за прилагането на този лесовъдски метод? Какво е отношението на екологичната и на научната общност в Германия и в Европа? Как те възприемат тази концепция?

- Във федерална провинция Саар прилагането на системата започна по политическо решение. През 1988 г. отговорният министър разполагаше с експерти, които му дадоха съвет, че с това решение в дългосрочен план могат да се спестят пари, а в същото време това отговаряше и на обществената нагласа по отношение на горите. Ако сравните бюджета на горската администрация през 1980 г. с днешния, ще установите, че при старата система 33 % от разходите са били за засаждане или за грижи за младите горски насаждения и може би половината от този разход е необходим, ако се прилага Саарският лесовъдски метод. Природосъобразната гора изисква висок интелектуален принос и нисък принос на ръчна работна сила. Специалистите лесовъди с екологична нагласа и с научен потенциал винаги ще предпочетат природосъобразната система. От друга страна, тъй като в Средна и Източна Европа горите са природна вегетативна форма, независима от съществуването на човека, лесовъдството е една от основните причини за „червени списъци“ (видове с риск от изчезване). Природосъобразното лесовъдство е един важен принос за намаляване на „червения списък“ от видове. Неправителствените организации за защита на природата отправят искане за прилагане на този метод във всички гори. Може би само тези групи, които работят в индустриалните гори, предпочитат традиционното лесовъдство.

Що се отнася до икономическите основания - бихме дали препоръка на българската Държавна агенция по горите: запазете си парите, докато промените въздействието върху младите насаждения, увеличете приноса на човешката сила при маркирането и тогава икономисайте половината или повече разходи за работниците. Със спестените по този начин пари ще можете да въздействате върху много повече насаждения, отколкото дотогава.

- Може ли да се каже, че осъществяването на идеята „Природосъобразно стопанисване на младите гори“ във Федерална провинция Саар съответства на изискванията на международните горски стандарти FSC и PFEC и на Програма-

та „Натура 2000“?

- В Саар има няколко растителни и фаунистични хабитата - важни елементи от мрежата „Натура 2000“. Когато тези територии бяха избрани, нашите лесовъдски правила и разпоредби бяха проучени и бе установено съответствието им с изискванията на „Натура 2000“. Ние бяхме сертифицирани по FSC. Сертификацията по PFEC не може да бъде полезна по този въпрос, защото не означава изпълнение автоматично на изискванията на „Натура 2000“.

- Какви са вашите впечатления от българските гори и българските лесовъдци?

- Когато през 2004 г. дойдох за първи път в България, имах шанса да посетя гори в Родопите. Направиха ми впечатление качеството на дървесината и на генетичните ресурси на горите. Горскодървесните видове, които формират състава на тези гори, биха били изключително ценни без намесата на човека. Това означава, че тези гори почти във всеки от случаите са природосъобразни. Не очаквах, че те представляват толкова значителна част. Когато посетих през тази година горите на Странджа, Осогово и Стара планина, аз отново бях удивен, че и тези планини са покрити по преценката ми на лесовъд с прекрасни гори. Основата да развивате лесовъдските дейности в горите по природосъобразен начин е превъзходна. От друга страна, установих, че българските лесовъдци са професионално високомотивирани и добре образовани, със солидни познания за своята работа.

- Смятате ли, че Саарландският лесовъдски ме-

тог ще намери добро приложение в България и как оценявате възможностите за развитие на сътрудничеството?

- Когато обсъдихме с българските колеги нашата концепция, прилагана в провинция Саар, се получиха различни реакции. Някои бяха учудени, други - скептици, трети - ентузиастични. Моето впечатление бе, че след петдневно обучение по прилагане на системата скептиците станаха по-малко, а ентузиастите - повече. Системата може да намери добро приложение, ако българските горски служители намерят достатъчно възможности да развият собствени идеи в тази посока. Никой не желае просто да копира от друг. По-голямата част от хората искат да приложат собствени творчески решения, може би основани на идеите на други, които имат подобни проблеми. Смятам, че нашите идеи и принципи за лесовъдска намеса в гората са добра основа, която ще бъде възприета в широк смисъл от българските колеги.

Двустранното сътрудничество, което започна преди няколко години (първото посещение на българска делегация бе през 2000 г.), има добри шансове. От страна на Федерална провинция Саар десетина лесовъдци участваха постоянно в това сътрудничество. Те всички харесват България и искат съвместната работа да продължи. Мисля, че от българска страна също има голям интерес. Трябва да намерим възможности за финансиране на бъдещото сътрудничество. Програмата „Обучение на обучителите“ може да бъде следващата крачка в тази посока.

Инж. Спас ТОДОРОВ

Разрохвач
(PTH ripper)

Каменотрошачка
(PTH rock crusher)

PTH products

- Рехабилитация на горски, асфалтови и земни пътища
- Пътно строителство
- Изграждане на трасета за ски писти
- Рекултивация
- Изграждане и поддръжка на дивечови ниви и пасища

Грейдер
(PTH speed grader)

Компактор
(PTH compactor)

Profiream Holzer GmbH
Lechen 14; A-8692 Neuberg
тел.: (+43) 03857/80530
факс: (+43) 03857/80530 - 4
e-mail: office@pthproducts.com
http://www.pthcrusher.com

Представител за България:
Ал и Ив Форест Консулт ЕООД
гр. София 1336
ж.к. „Люлин“ 610Б, вх. Б, ап. 3
тел.: +359 887 495 332; 0886 829 330
e-mail: nsw19@abv.bg

ДОСТОЙНИ ПРОДЪЛЖИТЕЛИ НА БОГАТА ИСТОРИЯ

Историята на Държавното горско стопанство в Свиленград започва от 1939 г., когато е открито реверно лесничество. Това става през юни и до есента на 1947 г. то е ръководено от лесничея Ангел Василев Иванов. Намирало се в къщата на Делибозови в махалата Гебран, до моста на р. Марица, а по-късно - в къщата на Хаджипетров и Стамболиеви. Сегашната административна сграда е открита през 1961 година.

От 1943 до 1945 г. в лесничеството е имало щатен персонал от 22 горски стражари и 6 старши горски надзиратели (през 1948 г. са преназначени за горски милиционери). До октомври 1947 г. служителите на реверното лесничество са получавали заплата от административното лесничество в Харманли.

При основаването си районът на горското стопанство обхваща всички държавни, общински и частни гори на бившата Свиленградска околия, с временно включени 400 000 дка гори от гръцка територия на селата Чермен, Баштепе и Кара баа, които са били към околията до 1945 година. Състоянието на горския фонд било добро с изключение на Сакарския район, където от 1939 г. горите масово се секли за добив на колове за телени мрежи по границата.

До 1944 г. в стопанството не са създавани горски култури, а от 1945 до 1952 г. е залесявано с доброволен труд в м. Могилата, в района на с. Дервишка могила, с отговорник горският милиционер Иван Калицов. Плановото залесяване започва от есента на 1952 година. През същата година е открит първият разсадник от 35 дка в м. Масъчката, до кв. Гебран, вторият се създава през 1956 г. в м. Дюнялюка, на гара Свиленград, и е с площ 15 дка, а третият от 30 дка - през следващата година в м. Каваклийската река. Пред 1960 г. площта на трите разсадника е заменена за нова площ от 100 дка до кв. Гебран. След това са създадени още четири разсадника. Днес ДГС - Свиленград, разполага с два разсадника с обща площ 120 дка.

Първият бараж е построен на р. Канаклийка през 1953 г., а вторият - през следващата година. През 1952 г. е изготвен първият лесоустройствен проект, а през 1956 г. е приет и първият технически проект за борба с ерозията, който обхваща водосборите на реките Канаклийка и Левка.

Техниката, осигуряваща дейността на стопанството, започва да навлиза след 1961 г. и в края на 1979 г. стопанството разполага с три джипа, три ГАЗ-ки, по един „ЗИЛ“ и „Ниса“ и десет трактора. От своето създаване до днес ДГС - Свиленград, е претърпяло немалко реорганизации. От 1939 до 1947 г. то се занимава с охраната на горите, лова и риболова, както и с добив на дърва от частни търговци от Любимец и Хасково. От 1947 до 1951 г., когато дърводобивната дейност се отделя от стопанството, се провежда усилен добив на дърва за огрев, минни подпори, греди, дърва за въглища. От 1960 г. Горско стопанство - Свиленград, провежда лесокултур-

на и дърводобивна дейност и изпълнява контролни функции. Започва да развива страничната дейност, като добива орехи, бадеми, сено, отглежда дини. През 1978 г. са закупени две стада с по 300 овце, а след пет години в стопанството се отглеждат 2500 овце.

През 1974 г. е започнат строежът на горска вила край с. Мезек, която е открита през 1980 година. През 1996 г. след цялостен ремонт тя става ловен дом.

През 1991-1999 г. ДГС - Свиленград - е в състава на Регионалната дирекция по горите - Ямбол, а след това отново минава към РУГ - Кърджали. През този период стопанството залесява по 700 дка нови гори годишно. През 1998 г. се открива битовата сграда за работещите в разсадника край Свиленград.

През 1999 г. от ДЛ - Свиленград, се отделя клон на горската фирма „Аидалес“ ЕАД.

Днес ДГС - Свиленград, обхваща горския фонд, разположен на територията на две общини - Свиленград и Любимец, с общо 32 населени места. То стопанисва 308 200 дка, от които 210 260 дка е държавен горски фонд, 38 110 дка - общински, а недържавните гори в района са 97 840 дка (31.77%).

В ДГС - Свиленград, директор на което от 1999 г. е инж. Петър Недялков, работят 34 служители, от които шестима с висше образование. Дейността се извършва в два горскотехнически участъка - Родопи и Сакар. Стопанството успя да залеси 40 дка с кедр, 182 дка - с широколистни, както и 221 дка - с топола. Дърводобивът възлиза на 21 000 куб. метра.

През последните десет години немалко е направено за техническото и социалното обезпечаване на стопанството. Изградени са и напълно оборудвани два нови наблюдателни поста за охрана на горите от пожари - в м. Шейновец и Дервишка могила. Подновен е автомобилният парк, построени са нови гаражи. Всички автомобили са обезпечени с радиостанции. Административната сграда е основно ремонтирана. За почивка на работещите в стопанството се поддържа почивната база „Еделвайс“ в Китен.

С внимание и почит лесовъдите от Свиленградския край се отнасят към историята и развитието на горското дело в района. През тази година те извадиха от забвение едно достойно име - на Кънчо Колев, млад лесовъд, убит от браконьерска ръка по време на изпълнението на служебния си дълг през 1929 година. Факт по факт, с много упоритост и всеотдайност те не само възстановяват историята на неговия кратък живот и трагична гибел, но и увековечават признателността си към Кънчо Колев с паметна плоча. Тя е поставена на лобното му място, наречено отдавна Кънчовият завой, край с. Черешак, и тържествено открита по време на честването на тазгодишната Седмица на гората.

Атанас КУМАНОВ

Колективът на ДГС - Свиленград, с директор инж. Петър Недялков (трети отляво надясно на втория ред)

Машини за дърводобив, произведени в България

Ст.н.с. / ст. г.т.н. Динко ДИНЕВ - Опытна станция по дъбовите гори - Бургас

Около 65 % от извоза на дървесина от сечищата до временните складове у нас през 90-те години на миналия век са механизирани, а на товаренето степенна на механизирани е около 85 %. Използвани са тракторите „Universal-651“, „Беларус“, „Шунка-80“, „ПТ-50“, „ТАФ-650“, „ЛКТ-80/81“, хидравличните кранове „НІАВ“ и „Шунка“, както и челюстни товарачи. Енерговъоръжеността е около 24 kW/1 работник. Общо тракторите са около 850, крановете - 400, въжените линии - около 45 (за сведение в края на 70-те въжените линии са общо повече от 250), пътностроителните машини - 355.

Какво е състоянието сега?

В дърводобива сега работят около 550 трактора „Universal-651“ и не повече от 60 други - „ТАФ-651“, „ЛКТ-80/81“, „Шунка-80“, „Болгар 82 Д“, „ЛТЗ-55“, „Т-40“, както и единични бройки от други марки. Все още се използват такива трактори като „Онежец“, „АТС“, „ДТ-75“, което е недопустимо. Тракторният извоз е с много остаряла техника с изтекъл амортизационен срок. Голяма част от тези машини не са натоварени или не работят целогодишно поради лошо техническо състояние и отпадат. Подобна е картината с товаренето на материалите.

Въжените линии у нас са около 40 дългометражни и 20 късометражни, от които работят постоянно малко повече от половината. Най-разпространени са „Пурин“ и „Koller“. Има единични бройки - авторски, които не са одобрени от техническата инспекция.

Неглижирането на въжените линии доведе до това, че сега отново да започваме с подготовката на специалисти за работа с тях, включително по монтажа и демонтажа им. Много често се задава въпросът кога е подходящо да се използват въжени линии. Навремето това се правеше по схемата: на 1 л. метър от дължината на въжената линия не по-малко от 1 м³ дървесина, при мобилните въжени линии може да се работи и с по-малко.

С производството на въжени линии у нас се занимаваха ЗРНО - гр. Станке Димитров (сега Дупница), ЗРНО-Троян, и РПРС - Тетевен. Сега това става в „ЗРНО - Горска техника“ ЕООД - Дупница, „КМТ-Шунка“ ООД

- Казанлък, и някои фирми с по-малък капацитет.

„ЗРНО - Горска техника“ ЕООД оборудва различни трактори за нуждите на дърводобива, предназначени за извозване на дървени материали под формата на цели дървета, цели стъбла и сортименти при извеждане на главни и отгледни сечи с технологично обезбедяване: двубарабанна хидравлична лебедка с електрохидравлично дистанционно управление, въжена събирателна система с чокери, хидроуправляем щит, рампиращо устройство и предпазна рама. У нас с това оборудване работят тракторите „Fendt“, „Pronar 82 TSA“, „Armatrac 804 T“, „Беларус 920.3“, „Болгар ТК-82 ПД“ и други (сн. 1).

Представените в статията техническо-икономически характеристики на машините, произведени в България, резултат от изпитване при различни лесоексплоатационни условия, показват, че те не отстъпват с нищо на познатите вносни. Производителността на машините е определена при отгледни и възобновителни сечи.

Освен това заводът произвежда въ-

Сн. 1. Приспособени селскостопански трактори: колесна формула 4x4; двигател - четиритактов дизел-перкинс/Д-243, МТЗ/, мощност - 55 (60) kW; скоростна кутия - механична, синхронизирана с 8.14/4 предавки; скорост на движение 2.5 - 36.6/40/ км/ч - напред/назад 5.4-13.0; заден вал за отвеждане на мощност 540/1000 tip-1; лебедка - двубарабанна АДХ-2, с теглителна сила 2x40 (50) kN, въжепобираемост 2x60т, въже φ 14 тт, щит - хидроуправляем.

Дневна производителност на тракторите - 6-20 т³

жена линия „ТВС-400(401)“, която може да се монтира на трактори с мощност на двигателя 45-65 kW (сн. 2). У нас работят 7 „ТВС-400(401)“ и

в Македония 3 броя. Заводът извършва всички видове ремонти на горска техника.

„КМТ-Шунка“ ООД произвежда специализирани горски трактори за из-

Сн. 2. Късометражна тракторна въжена линия „ТВС-400/401“: начин на извозване - нагоре по склона/нагоре и надолу по склона/; извозно разстояние - 400 т; транспортна вагонетка - ВА-15х; носещо въже/теглително въже/- d = 15-16 тт, 450 т/d = 9.5 тт, 450 т/; връщащо въже - d = 9.5 тт, 450 т/d = 8 тт, 840 т/; теглителна сила: носещо въже - 44 kN /теглително въже - 18 kN/, връщащо въже - 18 kN/; скорост на вагонетката - 3.2 т/с; височина на мачтата - 7.2 т.

Дневна производителност - 12-18 т³

воз на дървени материали „Шунка-80М“, и „ПТ-40“, оборудване с лебедки „ЛХЕ 5000“, „ЛМЕ 5000“, хидравлични стрелови кранове, монтирани към трактори и автомобили и др., хидравлични платформи за енергетиката, мотокари с повишена проходимост и други (сн. 3 и 4). Фирмата е специализирана в производството на стрелови хидравлични кранове.

Сн. 3. Малогобаритен трактор „ПТ-40“: тип-колесен шарнирен; мощност - 30 kW; теглителен клас - 14 kN; габаритни размери: широчина - 1600 тт, дължина - 3820 тт, височина - 2370 тт; пътен просвет/клиренс/- 320 тт; експлоатационна маса - 3100 kg; скорост на движение - 9-22 км/ч; минимален радиус на завиване - 3100 тт

Сн. 4. Хидравличен стрелови кран „КСХ 80.59-07“: товароподобен момент - 73 kNm; максимална дължина на стрелата - 5.6-7.4 т; максимална височина на повдигане - 8.3 т; телескопично удължаване - 0.7-1.6 т; ротор с неограничено завъртане; грайфер - 0.35 т²; транспортна височина - 2 т; транспортна ширина - 2.3 т; общо тегло с оборудването - 1550 kg.
Дневна производителност - 100-150 т³

Производството на горска техника трябва да става в зависимост от лесовъдските изисквания. Така например в лесоустройствените проекти много по-добре трябва да са показани транспортно-технологичните процеси за усвояване на дървесината. За всяко горско и ловно стопанство с тези проекти трябва да се осигуряват необходимите по местоположение и вид транспортни (превозни) и извозни горски пътища, за да се подберат най-подходя-

щите дърводобивни технологии, според които да се определят необходимите машини и механизми за тяхното осъществяване.

В България поради многото дърводобивни фирми има възможност машиностроенето, доколкото го има, да разработва трактори с малка мощност, като някои от тях ще се използват не само в дърводобива, но и за друга дейност, включително за лесокултурна.

Механизацията в горите на България е проблем, който ако не се реши своевременно и благоприятно, в бъдеще горската икономика ще бъде винаги в регрес. При сегашния дърводобив и съществуващата гъстота на първичната горскопътна мрежа са необходими около 1210 трактора. Годишно ще трябва да се осигурява с 80-100 трактора. Нашата страна беше водеща по използване на въжените линии в дърводобива. Трябва минимум около 10 % от дървесината да се извозва с въжени линии. За тази цел са необходими минимум 140 броя, като годишното снабдяване е 30-40 (таблицата).

В България все още работят високкоквалифицирани инженери и работници по конструиране на съвременни механизирани средства за извоз и товарене на дървените материали. Това е обнадяващо и е много важно за системата на горите. Но

Таблица

Оптимален брой необходими основни машини при дърводобива в България

Регионални дирекции по горите	Трактори	Въжени линии	Товарачни машини
Берковица	80	10	25
Благоевград	100	20	35
Бургас	90	5	20
Варна	70	-	20
Велико Търново	70	5	20
Кърджали	70	-	15
Кюстендил	60	5	20
Ловеч	80	30	25
Пазарджик	100	10	30
Пловдив	60	10	20
Русе	70	-	20
Сливен	50	10	20
Смолян	80	20	30
София	90	5	30
Стара Загора	60	5	20
Шумен	80	5	25
Общо:	1210	140	385

ако продължава да не се осигуряват условия за производството им, в най-скоро време за този отрасъл ще говорим в минало време.

Много ЯКО!!!

Новото устройство за заточване на банцигови ленти в промишлени условия

- Двигател с мощност 0,75 кВт и скорост на въртене 2800 об/мин
- По-голям заточващ диск – с диаметър 203 мм
- Централен пулт за управление
- За банцигови ленти с широчина от 25 мм до 75 мм

НОВИНА

Екотехпродукт ООД
 София 1186, ул. Стар Лозенски път 38, тел/факс: 02/979 17 10, 4627035
 тел.: 0899 133 107, office@ecotechproduct.com

WWW.WOOD-MIZER.BG

Биомасата като възобновяем източник на енергия в Чехия

Десислава КАМБУРОВА - докторант във Факултета по лесовъдство и дървесина на Университета по земеделие - Прага, Чехия

Приоритетите на европейската енергийна политика в контекста на разбирането за възобновяемите източници на енергия (ВЕИ) като ключов елемент на устойчивото развитие са: увеличаване на дела на ВЕИ; повишаване на енергийната ефективност; гарантиране на сигурността на енергийните доставки. Най-важните законодателни регла-

Използването на биомасата като възобновяем източник на енергия в Чехия е с висок потенциал за развитие. През последните няколко години нейният дял непрекъснато се увеличава и заедно с биогазта и биоотпадъците заема 3.5 % в енергийния баланс на страната. Ключови източници на биомаса с висок потенциал за широко използване и в бъдеще са: гендромаса - гървесни наг-

ки и промишлен отпадъци от органичен произход: отпадъци от хартиената и целулозната промишленост, биоотпадъци от градски произход и други; продукти от животински произход; биогаз от сметуца; течни биогорива.

Според данни на Министерството на околната среда на Република Чехия техническият потенциал на отпадъците от горското стопанство на страната в дългосрочен план е 77.6 PJ, а действителният - 44.8 PJ. Според Чешката асоциация по биомаса (CZ BIOM) се очаква на използването на биомаса в страната за периода 2010-2018 г. да достигне 134 PJ годишно, което се равнява на около 7.2 % от сегашното енергийно потребление на страната. Важен дял ще имат и енергийните култури.

Основни предпоставки за бъдещото използване на биомасата в Чехия са: връзката с традиционното горско и селско стопанство; икономическата независимост и заетост в региона; сравнително големият брой на достъпните технологии; отпадъците; подобряването на пейзажа и загържането на водата в областта. А сред ограниченията може да се отбележат относителните затруднения при логистиката - събиране, транспорт, сортиране, складиране, обработка.

Таблица 1
Използване на ВЕИ за производство на енергия в Република Чехия

Вид ВЕИ	Електрическа енергия (GWh)	Топлинна енергия (PJ)
Вятърна	4	-
Водна 10 MW	750	-
10 MW	1165	-
Слънчеви отоплителни системи	-	0.4
Фотоволтаици	0.03	-
Геотермална енергия	0	0.2
Биомаса	420	22
Биогорива	-	2.5
Общо:	2339	25.1

менти на енергийната политика на европейско ниво са: Директива 2001/77/ЕО за подкрепа на производството на електроенергия от ВЕИ; Директива 2003/30/ЕО за подкрепа на използването на биогорива за транспорта; Директива 2003/96/ЕО за данъчно облагане на енергийните продукти и електричеството; Директива 2002/91/ЕО за енергийната ефективност на сградния фонд; Директива 2006/32/ЕО относно ефективността при крайното потребление на енергия и осъществяване на енергийните услуги; Директива 2004/8/ЕО за подкрепа на когенерацията и предложението за производството на топлинна енергия от ВЕИ.

робени частици, кора, клони, корени, гървесни стъргодини и др.; фитомаса - тревисти растения, зърнени, енергийни култури, слама; общинс-

Таблица 2
Потенциал на биомасата в Република Чехия (по данни на CZ BIOM)

Вид	Общо енергия от биолог. произход %	Общо енергия PJ	Топлинна (PJ)	Електрическа (PJ)
Дървесина, гървесни отпадъци	24	33.1	25.2	427
Слама	11.7	15.7	11.9	224
Енергийни култури	47.1	63	47.7	945
Биогаз	16.3	21.8	15.6	535
Общо:	100	133.6	100.4	2231

Цените на някои видове енергия в Република Чехия са регулирани. За природния газ и електрическата енергия Министерството на финансите публикува максимални установени цени. За топлинна енергия се използват цени в зависимост от вида на суровината, включващи икономически коригирани разходи, средна печалба и данък. Средната цена на дървесните частици (за Средночешкия край) са 1.42 Kč за 40 % мокра и 2.56 Kč за до 20 % суха маса, при курс 1 Euro = 27 Kč.

Централа, изгарящи биомаса. Използването на генератори за енергийни цели в Чехия се проследява от няколко години. В Електроцентра на Hodonin завърши с положителен резултат проект за изграждане на нов котел, оползотворяващ самостоятелно биомаса. Пре-

9 MW котел на биомаса. Цялата инвестиция се равнява на около 146 милиона чешки крони.

Топлинно дружество DALKIA използва за производство на топлинна енергия биомаса в комбинация с изгарянето на въглища в тяхна топлоцентрала в град Olomouc и в град Křnov. Към настоящия момент дружество DALKIA подготвя инсталацията на 5 MW котли на биомаса за производство на топлинна енергия за промишлеността в град Nový Jičín и 34 MW котли на биомаса в град Křnov.

Работят и други дружества за производство на топлоенергия и малки районни топлофикации на биомаса. **Общият топлинен капацитет на всички системи на биомаса е около 77 MW (с индивидуален капацитет от 350 KW до 15 MW).**

Таблица 3

Общо топлинно производство от ВЕИ в Република Чехия в ТГ по данни на Министерството на промишлеността и търговията

Вид	2004 г.	2005 г.	2006 г.
Общо биомаса	40.230	40.892	41.760
Биомаса без домакинствата	16.980	17.437	16.370
Дърва за огрев	387	641	556
Дървесни трески	8.044	8.494	7.918
Черна пепелива вода	8.409	8.152	7.656
Слама, енергийни култури и гр.	109	105	123
Брикети, пелети	31	45	117
Биомаса от домакинствата	23.250	23.455	25.390
Биоотпадъци от комуналния сектор	2.052	1.979	1.910
Биоотпадъци от промишления сектор	-	990	400

ти това „зелената енергия“ се набавяше с помощта на два котела за съвместно изгаряне на лигнитни въглища и биомаса. Благодарение на амбициозния проект с биомаса ще се замени изгарянето на повече от 200 000 тона лигнит. Това е най-големият досега изграден котел на биомаса в Република Чехия. Въвеждането му ще доведе до значително намаляване на емисиите на въглероден диоксид, причинявани от изгарянето на конвенционалните енергийни източници, а така също и до намаляване на емисиите на серен диоксид.

В град Vystrice nad Pernštejn се намира най-големият източник на топлинна енергия, благодарение на

Икономическа част. За реализацията на един успешен проект е необходимо да се спазят основните стъпки на финансов анализ и оценка на икономическата ефективност. Те включват: определяне на инвестиционните разходи; избор на начин за финансиране и структура на проекта; баланс на движение на паричните средства по време на действието на целия проект (Cash flow analysis); оценка на икономическата ефективност (Cost benefit analysis).

Синхронизацията между икономически, екологични, енергийни и други критерии е възможна само тогава, когато цените на всички видове енергия включват не само разходи-

те за тяхното получаване, промяна, пренос и разпределение, но и икономически изразения ефект върху други субекти: нарушаване на околната среда, здравни рискове и други въздействия.

Някои градове и малки селца, от една страна, изпитват нужда от задоволяване на потребностите от топлинна енергия, а от друга, разполагат с преки източници на енергия от биомаса. Необходимо е такава енергия, която е в наличност, да намери своето най-добро приложение. Още повече, че става дума за енергия, която не замърсява околната среда както конвенционалните източници и чрез която би могло да се открият нови работни места, а цената, която потребителят би заплатил, е приемлива. Това са сериозни аргументи при търсенето на възможности за промяна на досегашния опит и замяна на конвенционалните енергоизточници с енергия от ВЕИ. В интерес на всички, които живеят в такива райони, е максималното използване на съществуващата биомаса.

Перспективно също е и комбинираното производство на електрическа и топлинна енергия във вече изградените части на топлофикационните системи, където има много добри условия за използване на най-голям дял от вложената енергия. Важно предимство е възможността да се използва съществуващата система на топлопренасяне. Оттук респективно и инвестиционните разходи биха били значително по-ниски, отколкото при изграждането на нова цялостна система. Изграждането на нови източници на енергия би трябвало винаги да се съобразява с търсенето на най-ефективното решение за оползотворяване на горивния потенциал. Екологичните и икономическите ефекти при постепенното заместване на конвенционалните източници на енергия с ВЕИ без съмнение ще бъдат все по-мотивиращи. Става дума за дългосрочен процес, който ще бъде ограничен от достъпността на ВЕИ и техническия прогрес. Основна роля ще играе развитието на цените на конвенционалните източници на енергия. Неминуемо ще се обърне внимание на факта, че колкото по-трудно достъпни са те, толкова и тяхната цена ще бъде по-висока.

Република КИПЪР с 36 зони

Република Кипър заема площ от 9251 км² и е разположена на 65 км южно от Турция и на 100 км западно от Либия.

През 1974 г. близо една трета от острова е окупирана от турски войски, а 4 % са под юрисдикцията на Обединеното кралство.

През 2004 г. Република Кипър става член на Европейския съюз.

Горите и естествените растителни съобщества в Кипър заемат 44 % от територията, като само 19 % от тях са високостъблени. Земеделските земи са 48 %, вътрешните водоеми - 0.5 %, застроените площи - 6 %, а 1.5 % от територията е заета от други инфраструктурни обекти.

Страната се характеризира с богато видово разнообразие. Броят на висшите растения възлиза на 1780 таксона, от които 145 ендемита, бозайниците - 28 таксона (16 вида прилети и 5 ендемита). В страната се срещат 365 вида птици, като 114 от тях са гнезещи, а 7 са ендемити. Влечугите наброяват 22 вида - 6 ендемита, 3 вида са земноводните. В Кипър се срещат и 52 вида пеперуди, от които 9 ендемита, и повече от 3500 вида насекоми.

Съгласно биогеографското райониране на света Кипър попада в средиземноморския биогеографски регион.

В страната са установени 48 типа природни местообитания, като 14 от тях са приоритетни за опазване и са включени в приложение I на Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания. От включените в приложение II на същата директива в страната се срещат 19 вида.

Службата по околна среда на Кипър е държавната институция, която отговаря за изграждането на мрежата „Натура 2000“ в страната. Дейността на службата се подпомага от Департаментите - по горско стопанство, по рибарство, по управление на дивеча, Университета в Атина, други агенции.

През 2005 г. са предложени, а през март 2008 г. са одобрени 36 зони по „Натура 2000“, чиято обща площ възлиза на 87 424 хектара. От тях 31 обхващат 75.247 ха от сухоземната територия на страната (15.1 %), която се управлява от правителството на Кипър, една от зоните е изцяло морска територия, а останалите четири са комбинирани, като включват както сухоземна, така и морска територия.

Зоните по Директивата за защита на птиците се одобряват от министъра на вътрешните работи в сътрудничество с компетентен научен комитет. До този момент са обявени 19 зони по Директивата за птиците.

Британските власти също са декларирали готовност да включат в европейската екологична мрежа зони от територията на Кипър, която е под тяхна юрисдикция. В окупираните от Турция територии в момента се реализира проект, който има за цел подбор на зони по Директивата за хабитатите, както и тяхната защита. По проекта се предвижда обявяването на 6 зони по „Натура 2000“.

Като цяло разпределението на зоните по „Натура 2000“ по видове собственост на земите е следното: 75 % държавен горски фонд; 15 % друга държавна земя; 10 % недържавни земи.

Управлението на системата от зони все още не е напълно уредено, но като цяло основните отговорности по управлението на „Натура 2000“ ще са на Службата по околната среда. Зоните, попадащи в горския фонд, ще се управляват и стопанисват от Департамента по горите, морските територии от Департамента по рибарство.

За всяка зона ще бъдат разработени специализирани планове за управление (ПУ). За дванадесет от зоните плановете за управление са в крайния етап от своето разработване, а за други 18 тяхното разработване вече е започнало. Като цяло процесът по разработването на ПУ се очаква да приключи в рамките на двегодишен период. Междувременно, на този етап единствено местата в горския и морския фонд са подложени на подходящ начин на стопанисване и защита. Основните проблеми и предизвикателства при изграждането на екологичната мрежа в Република Кипър са свързани с:

◆ Липса на традиции в опазването на биоразнообразието.

- ◆ Липса на финансиране и ресурси до настоящия момент.
- ◆ Нужда от значителни финансови ресурси за изпълнението на плановете за управление. В тази връзка изключването на определени обществени собственици на гори от плащанията за „Натура 2000“ по ос 2 на Мерките за развитие на селските райони се разглежда като едно сериозно предизвикателство. В допълнение към това трябва да се посочат и трудностите по разпространението на компетенции/опит сред различните държавни административни структури, необходимите ресурси и обемът на работа по разработването и изпълнението на плановете за управление, докладването на резултатите и решаването на конфликти между защитата на природата, консервацията и другите видове земеползване.
- ◆ Опозиция и изразяваните резерви от страна на частните собственици на земи както към обхвата на териториите, така и към ограниченията, свързани с ползването на земите. В местното население съществува увереност, че всяко парче земя е потенциална строителна площадка.
- ◆ Размиване на отговорностите между различните държавни институции.
- ◆ Силен туристически натиск върху целевите хабитати.
- ◆ Висока опасност от пожари, климатичните промени също могат да окажат значителен ефект.
- ◆ Ограничени проучвания, свързани с околната среда. Макар и да съществуват редица проблеми при изграждането на екологичната мрежа „Натура 2000“, в Кипър са налични и редица положителни страни. Поради малкия дял на „Натура 2000“ места в частни гори екологичната мрежа оказва почти незначително влияние върху частните горовладелци, което означава, че няма пречки за изпълнението на консервационни дейности. По-значимо влияние би могло да се очаква след приемането на плановете за управление на зоните. Информация за растителността е актуализирана. В рамките на проект по програма LIFE е предвидено провеждането на ежегоден мониторинг на хабитатите и видовете въз основа на детайлни мониторингови плановете. Систематичният мониторинг на всички целеви хабитати и видове се очаква да започне през периода 2009-2010 г. Макар че изграждането на екологичната мрежа ще окаже значително влияние върху Националната политика в областта на горите, това няма да доведе след себе си сериозни проблеми, тъй като и на настоящия етап държавната политика по стопанисването на горите е насочена преди всичко към техните природозащитни и рекреационни функции.

Д-р инж. Анна ПЕТРАКИЕВА

ПЪРВА РАБОТНА СРЕЩА...

(Продължение от стр. 5)

района на страната. Регистрирани са по Търговския закон, като стопанствата по места са техни клонове. Обединяват, координират и контролират цялостната дейност на стопанствата. Осъществяват планиране, нормиране, проучване, обучение и групи, свързани с цялостната дейност. Сключват и изпълняват договорености, защитават, изпълняват и координират финансовата и инвестиционната политика на МЗГ за държавния горски фонд.

На **национално ниво** Холдингът „Държавни гори“ е със статут сдружение на предприятия, регистрирани по Търговския закон за координиране стопанското управление на национално ниво на стопанисването на горите. Функциите му включват методично, организационно и управленско подпомагане, ръководство и контрол на всички стопански субекти, стопанисващи ДГФ. Ръководи се от изпълнителен директор, назначен от министъра на земеделието и горите, съгласувано с председателя на МС, както и от Управителен съвет (Съвет на директорите) с председател ресорният зам.-министър.

След презентацията и разясненията за бъдещата реформа в горите присъстващите взеха отношение по разискваните въпроси. Бе подкрепено становището, че промените са амбициозни и целят преодоляване на сега съществуващите слабости и приобщаване на икономиката и контрола в горите към принципите на европейската пазарна икономика.

Председателят на парламентарната комисия Десислава Танева също направи изказване, с което подчерта: „Искам да изразя пълната си подкрепа за това, което днес бе представено от екипа на г-н Костов и идеите за реформата в този сектор. Аз винаги съм отстоявала виждането, че ролята на законодателството в България трябва да бъде такава, че да създава равни условия за развитието и инициатива на частния сектор и предприемачеството. Тогава в България ще може да се генерират ползи за държавата и за хората, които работят в отделните производствени звена. Приветствам начина, по който се представиха новите идеи и формата на това събиране, които гарантират диалог и възможността да се разискват различни мнения и становища. Това е важно условие за създаването на добър и добре работещ закон.“

Бел.ред.: Драги читатели, предстои нова реформа в горския сектор. В нашата 130-годишна история тя ще бъде 26-та (сп. „Гора“, бр.1/09). Приканваме всички, които желаят да се включат в разискванията на предложените проекти за структуриране на горския сектор, да участват в предстоящите дискусии. До внасянето в пленарна зала в края на февруари могат да се изразяват и взимат предвид Вашите становища. Важно е, както и друг път сме подчертавали на страниците на изданието, да се изработи такъв закон, който да бъде в полза на гората. В историята на нашето горско законодателство сме били свидетели на законотворчеството в полза на партийни интереси или в полза на управляващи, търговци, едри собственици и концесионери. Да се надяваме, че предстои създаването на такъв горски закон, който да не губи давност при бъдещи политически промени в нашето демократично общество. Очакваме мненията ви на пощенския или електронния адрес на редакцията: 1303 София, ул. „Антим I“ № 17; e-mail: gora@dag.bg; boris@dag.bg.

Борис ГОСПОДИНОВ
Снимки Иван БОГДАНОВ

УСПЕШНО ПРИКЛЮЧИ ГЕРМАНСКО-БЪЛГАРСКИЯТ ПРОЕКТ

Заключителната среща по повод успешното приключване на проект „Насърчаване на земеделските и горскостопански структури в Родопите“ се проведе на 11 юни. Организатори на събитието бяха Германското дружество за техническо сътрудничество (GTZ), Държавната агенция по горите и Министерството на земеделието и храните. Срещата бе уважена от Нейно превъзходителство Гудрун Щайнакер - зам.-посланик на Германия у нас.

За успешното изпълнение и приключване на проекта „Насърчаване на земеделските и горскостопански структури в Родопите“ Хенинг Твестен - ръководител на GTZ за България, д-р инж. Мартин Борисов и д-р инж. Станислав Лазаров - координатори на проекта, бяха отличени с грамота и Почетния знак на ДАГ.

Представени бяха резултатите от дейността на проекта, който стартира през юли 2004 г. с петгодишен проектен цикъл и финансов ресурс 3.2 млн. лв., осигурени от федералния бюджет на Германия. Средствата по проекта са инвестирани в секторите „Земеделие“ и „Горско стопанство“. Реализираните в рамките на проекта дейности са спомогнали за повишаване на информираността за изискванията на ЕС за стандарти за качество, въвеждане на модерни земеделски и горскостопански методи и технологии, както и на мерките за насърчаване на регионалното развитие, в това число осигуряване на достъп до качествени и пазарноориентирани консултантски услуги в земеделието и горското стопанство.

В консултантската дейност са били използвани услугите на местни експерти и опита на над 30 немски консултанти, които са из-

вършили икономически анализи на различни обекти, констатирани са слабости и са очертали потенциала за развитие.

Проведени са обучения за повишаване на квалификацията и ефективността на труда, както и информационни пътувания в Германия, в провинции с характеристика, близка до планинския регион Родопи. Подпомогнато е установяването на контакти с партньори от региона, които дават възможности за обмяна на опит в организацията на дейността и усвояването на Европейските фондове.

В мероприятия, организирани или подпомогнати от проекта в областта на горското стопанство, са участвали над 2000 души, а в селското стопанство - над 1800.

Близко една трета от средствата са инвестирани в проучвания, разработване и реализация на пилотни проекти.

В областта на селското стопанство са разработени технологични схеми за създаване на демонстрационни пасищни комплекси в Девин и Смолян, които ще представят необходимите дейности за повишаване на производството и намаляване на разходите на производителите. Закупени са земеделска техника и овце от нови породи. За да се демонстрират възможностите на алтернативното земеделие в регион Смолян, са създадени 7 демонстрационни градини с овощни, лечебни и ароматни растения.

Добрите горски практики по отношение на природосъобразното стопанисване на горите са приложени в кооперациите в Чепеларе, Якоруда и селата Стойките, Гела и Гърмен. В регион Пазарджик са създадени демонстрационни обекти по агролесовъдство, а обектите, свързани с горската сертификация, се намират в Доспат, Стойките, Широка лъка и Сатовча.

Сърдечните благодарности, които получи екипът, работил по проекта, не оставиха съмнение за неговата успешност. Срещата приключи с малко тъга, с чувство на удовлетвореност и с много снимки за спомен. ♣

◀ Д-р инж. Мартин Борисов (отляво) и д-р инж. Станислав Лазаров (отдясно) - координатори на проекта, получават колаж и благодарност от председателя на сдружение „Горовладелец“ инж. Анелия Почеканска

▼ Участниците в заключителната среща

Чл.-кор. Боян РОСНЕВ на 70 години

Боян Николов Роснев е роден на 15.08.1939 г. в Якоруда, Благоевградска област. Завършва средно образование в Техникума по горско стопанство - Велинград, през 1956 г. и висше - в Лесотехническият институт - София, през 1962 година.

Започва работа като техник-лесовъд в ГС - Якоруда, през 1956 година. След това до 1962 г. е студент. От 1962 до 1965 г. е началник на горско-технически участък в ГС - Белица, област Благоевград. От 1965 до 1970 г. е директор на ГС - Банско, в пределите на което е и Национален парк „Пирин“.

От 1964 до 1968 г. изследва формовото разнообразие на белия бор по южните склонове на Рила (ГС - Белица). Резултатите от това изследване са представени в дисертационен труд „Проучване на формите на белия бор от южните склонове на Рила“, който успешно защитава през 1968 г. и придобива научната степен „кандидат на науките“ (доктор).

От 1970 г. работи в Института за гората при БАН предимно по проблемите на защитата на горите - горска фитопатология. Последователно е н.с. - 1970-1977 г., ст.н.с. II ст. - 1977-1990 г., ст.н.с. I ст.

Подготвя и защитава втора докторска дисертация на тема „Разпространение и динамика на епифитомите, причинявани от кореновата гъба *Hetero basidion annosum* (Fr) Bret в иглолистните гори и методи за тяхното ограничаване“, която защитава през 1987 г. и придобива научната степен „доктор на науките“.

В продължение на 39 години работи по проблемите на защита на горите и борбата с болестите по дървесните видове. Издига нивото на фитопатологичната наука. Изучава болестите по фиданките при производството на посадъчен материал, причините за съхненето на иглолистните култури, гъбовите, в т.ч. и церовите гори, и ролята на патогените за тези процеси.

Загълбочени и ценни са изследванията за ролята на *Hetero basidion annosum* (Fr) Bret върху състоянието на изкуствено създадените иглолистни гори и загубите от този патоген при смърча и елата. Разработени са ефективни мерки за ограничаване на повредите, включително и използване на гъби-антагонисти като средство за биологична борба. Създадена е технология за получаване на биологичен пре-

парат за ограничаване на разпространението на кореновата гъба и ограничаване на повредите от нея.

Ръководител е на широката научна програма „Мониторинг върху състоянието на горските екосистеми в България“.

През своята дългогодишна научна и приложна дейност ръководи повече от 30 научни и научноприложни наци-

онални и международни проекта, възлагани от БАН, МЗГ, МОСВ, с което допринася за решаването на конкретни проблеми, свързани с подобряването на състоянието на горите.

Научните му изследвания са представени в над 200 публикации - монографии, статии, обзори, инструкции, научни отчети и предложения за внедряване в практиката, някои от които са: „Болести и вредители по горските дървета и храсти“, „Биологична борба с болестите и вредителите в горското стопанство“, „Интензивни горски култури“ - учебник за техникумите и средните професионални училища, „Защита на парковата растителност“.

Чл.-кор. Боян Роснев активно участва в организирането на международни, национални и регионални научни и практически мероприятия. Бил е експерт на IUFRO и член на работна група по проблеми на патологията на горскодървесните видове. Участвал е в редица международни конгреси и симпозиуми по защита на горите и работни съвещания по мониторинг върху състоянието на горските екосистеми. През 1975 г. специализира в Университетите в Гьотинген, Фрайбург и Мюнхен (Германия), а през 1986 г. - в Чехословакия.

Научно-организационната и административната дейност на Боян Роснев през различни периоди включва: член на общото събрание на БАН, председател на Общото събрание на учените в Института за гората, научен секретар на Института за гората, ръководител на секция, зам.-председател на Комисията по аграрно-лесовъдни науки при ВАК, зам.-председател на СНС по горско стопанство, председател на Секция „Лесотехнически науки“ към Съюза на учените и други. През 2004 г. е избран за член-кореспондент на БАН.

Високоерудирани специалист с богат опит, изключително скромен, трудолюбив, отзивчив и с човешко отношение към хората - всичко това не изчерпва добродетелите на големия учен - чл.-кор. Боян Роснев. Заслужено е уважаван от лесовъдската колегия и е извоювал с качествата си признателността на по-младото поколение специалисти и учени.

Д-р инж. Георги СЕНИН
бивш първи зам.-председател на Комитета по горите

Работно съвещание

На 3 септември ръководството на Държавната агенция по горите проведе работно съвещание с директорите на регионалните дирекции по горите, на което участваха директори в ДАГ, главни експерти на ДАГ, назначени към РДГ с ръководни функции за стопанската дейност, представители на синдикални, браншови и научни организации.

Бяха поставени и разисквани въпроси, свързани с актуалното състояние на сектора. Направени са промени в правилниците за дейността на РДГ, ДГС и ДАС, като са отменени задължителните досега минимални продажни цени за гървесината. Изискването е да не се продава под себестойността. Решенията и отговорността за търговията с материали вече е в преките ръководители на стопанствата. Те няма да съгласуват с РДГ цени, ценоразписи и други свързани със стопанската дейност плащания. Това ще спомогне за по-ефективен контрол от страна на РДГ, които няма да са обвързани с отговорността за действията на директорите на поделенията. Същевременно към РДГ се назначават главни експерти на пряк отчет в ДАГ, които да координират, подпомагат и контролират икономическата дейност на стопанствата. Те ще поддържат по всяко време пряк контакт и с председателя на ДАГ. Целта е, особено в РДГ с несменени ръководители, да се премахне некоректната обвързаност с някои ползватели по места. *(Бел.рег.: информация за кадровите промени в системата може да се намери на www.dag.bg.)* Тази практика ще продължи до влизането на новия закон в сила.

От информацията за стопанската дейност в горите стана ясно, че тенденцията за подобрене в производствения процес, започнала от юни, продължава. През август е достигнат обем от 95 на сто от месечния разчет. Реализирани са 356 000 м³ гървесина. Очаква се до края на годината да се реализират над 3.2 млн. м³, с ко-

ето ще бъдат достигнати 72-75 % изпълнение на годишните разчети. Най-добра реализация през август са отчели РДГ - Бургас, Велико Търново, Смолян. Изоставане се наблюдава в Благоевград, Кюстендил и Русе. От началото на годината с най-добри показатели са Варна, Велико Търново, Бургас и Стара Загора. Беше разисквана и политиката на горския сектор към ключовите потребители. Цените на предлаганата им гървесина формират над 70 на сто от себестойността на тяхната продукция, което прави невъзможно производството и реализацията ѝ. Поставен бе и въпросът защо се продават гърва на високи цени при неизпълнение на разчетите на натурите, вместо да се търси повишаване на оборота при оптимални цени.

В условия на криза тенденцията е към реално намаляване на цените и увеличаване на производствените обеми. Дори да се загубят с по-ниски цени 2 млн. лв. приходи от оборотите, на гържавата ще бъдат спестени поне 10 млн. лв. за социални разходи и помощи на работниците и специалистите при закриване на дейности и предприятия поради липса на гървесина. Разисквана бе идеята по-големите ползватели директно да предлагат количества и цени на стопанствата без посредници. Поставен бе и ключовият въпрос за конфликта на интереси по места. Разработен е Етичен кодекс за горския сектор, с който се цели негативните взаимовръзки между гържавни служители и частни форми да се преустановят. Съществува обвинението, че почти всеки горски, старши или помощник-лесничей, или друг служител от съответното стопанство имат свои или рогнински фирми, с които фактически възлагат сами на себе си дейности и приемат извършеното. С влизането в сила на Етичния кодекс съществуващите случаи на конфликт на интереси трябва да бъдат прекратени в едномесечен срок. Пряка отговорност по казуса ще носят директорите. **†**

Семинар по лесозащита

На 25 август Лесозащитна станция - София, проведе семинар с експерти от РДГ - София, и поделенията на територията на дирекцията, както и представители на общински лесничества и Централната лаборатория по карантина на растенията към Националната служба за растителна защита. Събитието се осъществи на новия адрес на ЛЗС - София, която от юли се намира в сградата на Института по мелиорации и механизация, на ул. „Шосе Баня“ № 3.

Доц. д-р Янчо Найденов - директор на ЛЗС - София, припомни някои важни моменти от Наредба № 56 за защита на горите от вредители, болести и други повреди, обсъди с присъстващите извършването на лесопатологичното обследване в отделните фази на работа. Инж. Валентин Чолашки - експерт в ЛЗС - София, бе полезен с практически насоки за обследването и попълването на данните, за да се подобри ефективността на работата. За прецизното оформяне на документацията насоки даде и инж. Мария Михайлова - ст. експерт по защита на горите в РДГ - София. Иванка Иванова - началник-отдел „Ентомология и хербология“ при Централната лаборатория по карантина на растенията запозна присъстващите с мониторинга на горски насаждения за карантинни неприятели.

Накрая бе спазена и традицията всяка година да се номинира за дългогодишна служба и принос по лесозащита специалист от поделенията в страната. Тази година поздравленията бяха за Димитър Стоев - бивш ст. лесничей в ДГС - Костенец, сега пенсионер. **†**

Димитър Стоев - бивш служител в ДГС - Костенец, получава поздравителен адрес от доц. Янчо Найденов - директор на ЛЗС - София

Диалог между екология и икономика

„Природосъобразно производство на висококачествена дървесина - диалог между екология и икономика“ - под това мото премина финалният семинар за представяне и разпространение на резултатите от проект „Укрепване на административния капацитет“ на Държавната агенция по горите в областта на изпълнение на изискванията на Резолюция на Съвета на Европа от 15 декември 1998 г., за горска стратегия на Европейския съюз, План за действие по горите на Европейския съюз и други законови документи, касаещи устойчивото многофункционално и природосъобразно стопанисване на горите, проведен на 22 юли 2009 г. на територията на Държавно ловно стопанство „Осогово“ - Кюстендил. Националното сдружение на собствениците на негържавни гори „Горовладелец“, Асоциацията „Общински гори“, WWF - офис България, Българското дружество за защита на птиците, сдруже-

ние „Булпрофор“ и експерти от Държавната агенция по горите взеха участие в него.

Йоахим Шелцер и Хубертус Ленхаузен - представители на Държавно горско предприятие SaarForst LB, провинция Саар, Германия, партньор по проекта, представиха Концепция за природосъобразно стопанисване на млади гори и демонстрационни горски площи. Резултатите от проекта могат да се обобщят в следните основни направления: разработена е концепция, приложима в условията на България; обучени са 80 служители от системата на ДАГ за устойчиво стопанисване на млади горски насаждения; предложен е метод за стопанисване на горите, който гарантира опазването на богатото биологично разнообразие на България и подобрява икономическата стойност на горите чрез производство на висококачествена дървесина. ¶

Мониторинг за устойчиво развитие и управление на защитени карстови територии

На 24 юни в Информационния център на ДПП „Шуменско плато“ стартира мащабен проект за разработване на модел за мониторинг на защитени карстови територии. Проектът ще се реализира в продължение на 3 години, като финансирането му е осигурено от Националния фонд за научни изследвания. Ръководител на проекта е ст.н.с. II ст. г-р Марина Йорганова от Географския институт при БАН.

В проекта участват представители на 6 държави (България, Чехия, Япония, Словакия, Албания и Полша). На първата работна среща бе проведена дискусия по основните акценти на проекта и по структурата на комплексния мониторинг. Представени бяха моделните защитени карстови територии в България и парковете „Моравски крас“ (Чехия) и „Акиоши“ (Япония), които са партньори по проекта. В работната среща участваха представители на местната власт и Община Шумен. Кметът на Шумен Красимир Костов предложи да се създаде Асоциация на градовете,

свързани с карстови защитени територии. Участниците в работната група извършиха теренни наблюдения в ПП „Шуменско плато“, който е представителна карстова геосистема за България, посетиха Крушунската карстова геосистема, където се проведе и второ работно заседание на научния колектив.

Очакваните резултати от реализирането на проекта са свързани с опазването и рационалното природоползване на карстовите територии в България, които заемат 25 % от нейната територия. Ще бъде изработено методическо ръководство за прилагане на мониторинга и сборник с научни доклади. Ще бъдат изготвени проектодокументи за законодателни инициативи. Резултатите от проекта ще бъдат приложени в образователната сфера.

Дарина ИВАНОВА
експерт „Връзки с обществеността“
в ДПП „Шуменско плато“

Компютърни технологии в управлението на природните паркове

През 2009 г. четири дирекции на природните паркове заедно с Асоциацията на парковете в България участват като партньори по тристранен проект между Белгия, България и Македония „Подкрепа за организация, работещи в защита на природата, за мониторинг и развитие на устойчиви земеделски практики, използвайки методи на дистанционните наблюдения“. Проектът е част от Фламандска програма за сътрудничество със страните от Централна и Източна Европа. Изпълняващите го организации са Aurea Imaging - водещ партньор от фламандска страна, и Дирекциите на природните паркове - „Персина“, „Русенски Лом“, „Странджа“, „Българка“, и Асоциацията на парковете в България от българска страна, както и Министерството на околната среда и пространственото планиране и Балканската фондация за устойчиво развитие от страна на Македония. Общата стойност на проекта е 157 000 евро, като 70 000 евро са предоставени от Фламандс-

кото правителство, а останалите са принос на партньорите.

Основната цел на проекта е да изгради необходимите умения и знания сред българските и македонските специалисти по провеждане на мониторинг и при съставянето на доклади за състоянието на защитените зони и територии чрез модерни методи за анализ и контрол на промените в земеползването. Предвидени са обучения по интерпретация на сателитни снимки и по задълженията за мониторинг и редовни доклади за състоянието на защитените зони от „Натура 2000“. Продължителността на проекта е една година.

Проектът може да се разглежда като продължение на успешно проведения през 2007 г. проект под името БУЛГАНАТ с участието на фламандски партньори и две дирекции на природните паркове, по който участниците бяха обучени за използване на географски информационни системи. ¶

Гост на редакцията

По време на честването на тазгодишната Седмица на гората в ДГС - Свиленград, бе открита мемориална плоча на лесо­въда Кънчо Колев, отишъл си от този свят, защитавайки гората. Невероятната история на 27-годишния държавен горски стражар с лесо­въдско образование, получено в Париж през 1926 г., зверски убит от крадци на гора в края на 1929 г., ви раз­казахме в бр. 4 на сп. „Гора“. От пролетта на тази го­дина започна и една друга история, която лесо­въдите от Свиленградското горско стопанство и ръководст­вото на РДГ - Кърджали, записаха в нашата горска ис­тория не само с дълг, но и със сърце. Те не само с хъс и упоритост събираха късче по късче фактите за крат­кия живот и трагичната гибел на Кънчо Колев, но и издириха единствената дъщеря на лесо­въда, която е са­мо на годинка и половина, когато загубва баща си. Днес е на 81 и живее в Ботевград.

По хубава зелена улица край канала на града стигаме до стара, китна, наричана „попска“, къща. На прага буквално изскача една усмихната, красива, с разкош­на коса и някак искряща с цялото си същество, жена. Това жизнено и пръскащо енергия състояние не напус­на Донка Кънчева Николаева през цялата ни среща, а трябва да признаем - зарази и нас и ни изпрати за об­ратния път усмихнати и невероятно енергични.

В уютна на старата къща, нареждан някога от стро­гата попадая и добродушния ѝ съпруг, днес витае в яр­ки цветове присъствието на тяхната мъничка енер­гична снахичка, доведена от сина им от далечното Харманли в средата на ХХ век. И този дух пази живо­та на къщата и в новия век.

Притичвайки от кухнята до гостната, Дони, както наричат съседките г-жа Николаева, нареди върху ма­сата с дантелената покривка една „тракийска“ почер­пка - харманлийски кейк и дребни сладки, турско ка­фе и вода, в която е пусната бучка бяло сладко. Като във всяка стара къща и тук е пълно със снимки, кни­ги и предмети, които са една лична памет за хората, обитавали дома. За жалост няма реликви за Кънчо Ко­лев, освен една негова снимка, увеличен формат. Тя е правена в Париж, по време на следването му.

- Г-жо Николаева, как Ви откриха колегите от Свиленград?

- Това лято в Ботевград гойде да се видим директорът на Горското в Свиленград - инж. Петър Недялков, един великолепен, интелигентен и добър човек, и той ми разказа най-подробно историята. Стари хора разказ­вали, че една местност край с. Черешак, Харманлийско, която се нарича Кънчовия завой, е кръстена на уби­тия лесничей. Лесничей, ама кой, кога - трябвало да се проучи. Тогава директорът помолил Атанас Куманов, който се занимава с историята на този край, да помог­не. Така се стигнало до намирането на смъртния акт на името на Кънчо Колев Колев, горски стражар на служба в Харманлийското лесничейство, съхраняван в гр. Любимец, но издаден от кмета на с. Куртолен, днес Вълчо поле, на 22 октомври 1929 г., в деня на убийството. Продължили да търсят и разпитват и в Стара За­гора и с. Александрово, където на 11 януари 1902 г. е ро­ден баща ми. Оттам - нищо. В Харманли питали за бро­дирарката Добринка и се намерили хора, които я пом­нели, както и това, че тя имала дъщеря, оженила се в Орхане, т.е. в Ботевград. Е, Ботевград е малък град, познаваме се. От Ботевградската служба на МВР съ­що са съдействали на каузата и са звъннали на мен. Когато ми се обадиха по телефона от Свиленград и ка­заха, че искат да поставят паметна плоча на място­то, където е убит баща ми, аз не само се развълнувах,

Донка Кънчева

Съдбата ми взе даде да

а се и разплаках, както сега, и казах: „Това е най-щас­тливият ден за мен“.

- Разкажете ни за вашите родители.

- Личната история на моето семейство започва хуба­во и светло. Така, както е описал във вашето списание Атанас Куманов, така е било. Баща ми е родом от ста­розагорското село Александрово. Били заможен селски род, имали магазини в Стара Загора, млекарница в Ста­розагорските минерални бани. На Колю и Донка им се раждали деца - три момиченца едно след друго, но вед­нага умирали. Семейната история разказва, че Донка се молила на Господ за детенце и дори е дала обет, че ако роди близнаци, едното ще даде курбан. За жалост тази клетва после се сбъдва. На 45 години тя наусту­на ражда две момчета близначета - Кънчо и Къню. Ко­гато пораснали и завършили класическата гимназия в Стара Загора ученолюбивият Кънчо поускал да про­дължи образованието си. В началото на 20-те години, благодарение на френския лесо­въд Феликс Вожди, рабо­тил в България от 1905 до 1911 г., във Франция на обу­чение по лесо­въдство били изпращани млади българи. Та­ка Кънчо Колев отива в Париж през 1921 г. и след 4 го­дини и няколко месеца завършва лесо­въдните науки. Завръща се в България и през 1927 г. българското пра­вителство го изпраща в Харманлийското лесничейст­во на длъжност „държавен горски стражар“.

Майка ми - Добринка, родена през 1910 г. в Харманли, не беше от богато семейство. Нейната майка е починала рано. Съвсем малка Добринка е започнала да изкарва хляба на семейството, като е бродирала т.нар. бяла бродерия. В едно магазинче, което днес бихме нарекли ателие, тя шела по цял ден и понеже била много умела, имала госта поръчки. Там, 16-годишна, много хубава, я видял баща ми, минавайки на коня, който му бил даден в лесничеството. Когато обаче идва да я иска от баща ѝ, дядо Никола казва: „Хубава, ама бедна е момата, има само начално образование, а ти си от богаташки род и си лесничей“. Но баща ми не се отказва и какво - оженват се. Аз се раждам на 14 април 1928 г. и съм кръстена на майката на моя баща.

- **Благодарение на сериозното отношение към памет-**

в всички в околните села, влязъл в Черешак и селяните по обратните следи стигнали до мястото, където лежал страшно посечен младият лесничей. Това било на 2 километра от селото. Това е мястото, което се нарича после Кънчовият завой.

Три гена мама не знаела какво е станало с мъжа ѝ, макар че приказката вече тръгнала между хората: лесничейт е убит от крадци на дървен материал. Една съседка казала на мама: „Запали кандилото, Добринке, па дано са само слухове“. Ама не било слух, навечер на третия ден пристигнала черната кола с черен ковчег. Когато погребвали баща ми, майка ми се навела към ковчеза на любимия съпруг и рекла: „Ще кърмя Донка три години“. Затова сигурно съм като Крали Марко - силна и жизнена.

- **Навярно сте изградили свой собствен образ на баща, когото не помните лично, от думите на майка ви, на роднините?**

- Бил е фин, романтичен, интелигентен - цяло великколепие. Когато учил в Париж, баща ми живял в квартир с един италианец и научил перфектно италиански. Когато аз завършвах вече гимназия, получихме писмо от този италианец - Ромео се казваше, който написа много хубави думи за приятеля си Кънчо и изказа своите съболезнования. Научил за трагедията след толкова години и се е обадил.

Мисля, че образованието, което е получил във Франция, го е направило така дисциплиниран, с таква силно чувство на дълг към горската служба. Бил е и много добър. Един ден се прибрал от работа вкъщи без ботуши, а то зима, сняг, и когато мама го попитала къде са му, той отвърнал: „Видях един човек да върви бос по снега и му дадох ботушите. Аз мога да си купя други, но той е беден и не може.“ Майка ми, останала толкова млада вдовица и сложила черни дрехи преди да навърши 20 години, бе много тъжна жена. Но си спомням как на мен, вече девойка в прогимназията, споделяше, че баща ми бил истински бохем. Изчервявала се, притеснявала се, когато мъжът ѝ запявал, и то много хубаво: „Ах, Париж, ти славен град - столицата на разврат. Един в теб пари пилей, друг за хляба сълзи лей. Щом отидеш в кабарет, там се чувстваш най-добре. Сред шампанско и жени преминават младини“.

- **А сега разкажете, госпожо Николаева, за своя живот.**

- Детството ми е белязано със скръб. Вкъщи беше тихо и тъжно, мама - с черни дрехи. Дали защото радостта бе изчезнала от живота ѝ, дали защото много работеше, или от някакъв страх да не ме „изпусне“, от желанието да ме възпита добре, мама бе строга и сдържана с мен. Виждаше е явно каква емоция, какъв темперамент се оформят в мен. Всичко морално у мен е от мама.

Завърших прогимназията. Един хубав ден в Харманли пристигна чичо ми Кънчо, и ме отведе в Стара Загора. Когато ме заведе вкъщи, баба и дядо бяха живи още, озовах се в една стаичката, която им бе като реликва за изгубения им син. Там видях дипломата на татко, часовника му, за който помня, че му бил награда. Баба ми ме пускаше там само в събота да паля кандилото, но нищо не даваше да пипам. „Като умра, всичко ще е твое“ - казваше баба Донка. Обаче нищо не ми дадоха. Много бързо след баба ми чичо ми умря, а жена му ме изолира от техния живот. Това имам сега - една снимка на татко, но тя ми стига за всичко.

- **Чичо Ви, близъкът на Кънчо, фактически пое Вашата издръжка и възпитание?**

- Чичо ми изпълни дълга си към своя брат. Казваше, че

Николаева:

баща, а ми живея и за него

та на първите лесовъдски кадри в района, ние вече знаем какво е станало преди 70 години през мразовития и снежен октомври в горите край с. Черешак, където Кънчо Колев е убит. Самата вие какво знаете?

- Денят, когато става убийството на татко - 22 октомври, в Харманли става голям панаир - Карааба, базар за дрехи. Пристигнали на гости баба Донка, майката на моя баща, и дядо Колю - баща му, и чичо му. И както са били на масата, идва общинският вестносец и подава една бележка на баща ми, че браконieri нанасят щети на гората и трябва да обследва случая. Качил се той веднага на коня, но се е сетил нещо и рекъл: „Добринке, подай детето“. Тя ме донесла, увита в одеялце. Целунал ме, върнал ме на мама и казал: „Много лошо предчувствие имам“. Няма как да помня тази последна бащина целувка, но тя като печатче ме е белязала с една благословия. От татко. Разказвано ми е толкова много за това, че все едно е мой спомен. Всички знаели лесничей Кънчо като много безкомпромисен към нарушителите, затова, мисля, че тези злодеи дори не искали да разговарят, а щом го видели да се дава, стреляли с пушка да го убият намясто. Конят, подплашен, избягал, а баща ми бил тежко ранен, но жив. Когато се надигнал от пътя, където се изтърколил отгоре, от поляната, нападателите го доубили и с брадвата насекли на парчета. Белият кон, познат на

ще ме изучи, даже и в Париж, както искаше татко, който ме е наричал „моя принцеса“.

Бях 13-годишна, когато попаднах в семейството, където живееха дядо, баба, чичо и стринка и братовчед ми - Колю, известен старозагорски юрист. Патриархално семейство, с ред, традиции, табуети. Чичо ми ме записа в класическата гимназия, същата, която завършили те двамата с баща ми.

Докато навърша 19 години, получавах пенсия от татко. Всеки месец мама като родител и чичо като свидетел са ходили в една банка, където пред очите им в една книжка лепели марки, на насяйки сумата в „сиротски влог“. После до стотинка и с лихвата отгоре си получих парите, защото мама е съхранила този влог въпреки немотията.

Бащата на моя баща - дядо Колю, който почина в ръцете ми на 90 г., казваше: „Донке, гървото расте право и красиво, когато има подпирачка, ти я нямаш, но да знаеш, че ще оцелееш, дете“. Аз излязох силен човек, със силен дух. Съсипано сърце не значи съсипан дух. Това със сигурност го имам от татко. А после почва първият етап от хубавите неща в моя живот.

- Усещам, сега ще ни разкажете за любовта...

- В единадесети клас срещнах голямата си любов - Константин, най-хубавото нещо в моя живот. Константин бе военен, офицер, и живееше в квартира срещу мама в Харманли. Като отидох на ваканция, се срещнахме. После той започна да идва с мотор в Стара Загора и срещите ни ставаха в сладкарницата. Черпим се с малеби, хванем се за ръце, изпратя го. Така пропуснах два урока по математика, на които чичо ми ме беше записал. А моят чичо, още като дойдох в семейството му, каза едни думи, които станаха като завет за мен: „Когато искаш да ми кажеш нещо, сподели го. А когато имаш нещо, което не искаш да знам, никога не ме лъжи“. Той гледаше малко строго, с повдигната вежда, казвах си: като Чингис хан. Макар да бяха близнаци с баща ми, от снимката виждам, а и мама ми е казвала, че татко имаше фини, нежни черти и приличаше на баща си, а чичо Къню - на майка си, висока, мургава, едрогърда българка, с нисък глас. И когато разбрал от учителката ми, че не отидох на уроци, опряхме го правилото „истината или да премълча“. Казах му истината и трябваше естествено да доведе Константин при чичо ми за благословия. С нищо не показа пред него как го оценява, но когато Константин замина, чичо каза: „Доче, този човек ти е изпратен от бога и от брат ми, само да не ти попречи на следването“.

Оженихме се на 6 юни през 1949 г., 16 дена след абитуриентския ми бал, в Орханлие.

Живяхме в пълна хармония 54 години, 4 месеца и 16 дена. Тъй като се интересувам от астрология, знам, че в живота ми има много съвпадения, отдавам голямо значение на датите. На 22 октомври останах без баща, на 22 ноември - без съпруг.

- Имаме чувството, че този дом остава така приветлив и жив, защото Вие го оживявате със своето енергично присъствие.

- Когато се омъжих, аз попаднах в почтено свещеническо семейство със свои табуети и порядки. Моята свекърва ме посрещна с мед, но и с думите: „В тази къща жените не работят, в тази къща две софри не се сла-

гат“. Сигурно днес нямате представа какво значи ред в един голям род. Тука се постеше в сряда и петък, постното се готвеше в бялата, а блажното - в червената тенджерата. Само веднъж ги обърках. С една дума - за всичко си имаше правила. Но едно време не само слушахме, а не ни и тежеше. Дядо поп беше страхотен, ширококроен човек, обожаваше ме. Казваше: „Косте, какво цвете си ни довел от южния край да ни краси къщата, да ни краси махалата.“

Роди ни се дъщеря - Елисавета, кръстена е на свекърва ми. Въртях къщата, първи в махалата сутрин светваше прозорецът на свещеническия дом, а същевременно взех да работя и нагомна работа - започнах да плета детски грешки. Когато починаха родителите на Константин, аз реших да си потърся работа. Така започнах в Спортния тотализатор в Пранец, където работих, докато навърша 50 години, а после още 14 години - в централния ТОТО пункт в Бо-

тевград.

За съпруга ми мога да ви разказвам безкрай. Толкова години бяхме женени, а аз всеки път скачах, щом го чувах да се прибира от работа. Той работеше в търговията, но военната му специалност бе радист. Дълго време водеше курсове по радиотелеграфия. Почина преди пет години.

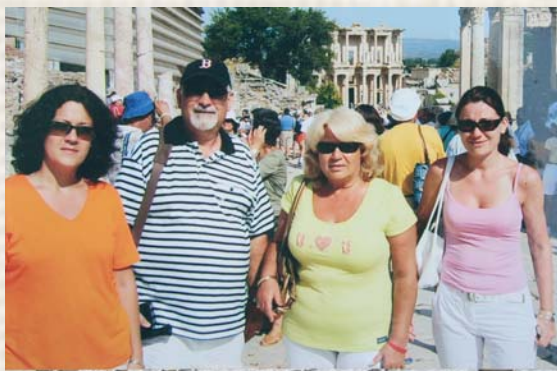
Дъщеря ми Ели работи в кабелната телевизия във Враца. Зет ми е инженер, от почитения врачански род на Димитър Преображенски - Миткалото. По-голямата ми внучка - Жанета, е лекар кардиолог във Военномедицинска академия - София. По-малката - Десислава Преображенска, е юристка, работи като юрисконсулт, а от 1 юли т.г. с указ на президента Георги Първанов е назначена за член на Комисията за регулиране на съобщенията.

А що се отнася до къщата - знаете каква съм тук. Капитан. Тъй вика мъничката ми внучка: „Капитане, ти си единственият останал на „Титаник“.“

- Нямахте баща, но сега имате една велика памет за него. Това никак не е малко за един човек. Какво бихте казали на хората, които Ви върнаха тази памет?

- Не можах да отида на откриването на паметната плоча тази пролет. Имам исхемична болест и моите близки, знаейки какъв емоционален човек съм, не ме пунаха. Но, живот и здраве, ще го направя един ден. От Свиленград ми изпратиха филм за това тържество и едно стихотворение на Стефан Милев, посветено на баща ми и прочетено при откриването. Там има такива думи: „Знай, делото добро не се забравя, живее то на хората в сърцата“. Какво по-хубаво да кажа?

Откакто научих толкова неща за татко от хора, за които не знаех, че ги има, откакто разбрах, че неговото име буди възхищение днес, все едно нов жизнен сок, и не на капки, а като струя, се вля в моя 80-годишен живот. Сякаш баща ми ми е дал своите години. Не намирам достатъчно думи да изкажа моето чувство към хората, които възкресиха паметта за него. Благодаря на техните сърца от цялото ми сърце, в което никога не е зараствала раната по изгубения баща.

Семейството на Христо и Елисавета Преображенски (в средата) с дъщерите - отляво е Десислава, отдясно - Жанета

Разговора проведе
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ
и семейния архив на Донка НИКОЛАЕВА

соустроител, бях включен в състава на лесоустройствената група с ръководител инж. Никола Анев към „Агроролеспроект“. Групата се състоеше от шестима лесовъдци с висше образование и двама техници - земемери. Задачата ни бе да се извърши лесоустройство на ГС - Момчиловци, Смолянски окръг, в Западните Родопи. През август групата бе настанена в с. Славеино. Квартувахме в няколко къщи. В стаите на една от тях, наета от проектантската организация, жена приготвяше топла храна. На вечеря групата се събираше в тази импровизирана столова. Всеки споделяше какво се е случило през деня.

Групата разполагаше с лекотоварен автомобил, открит камион с товароподемност 2.5 тона, модел „Молотовка“. С него рано сутрин бяхме извозвани на различни изходни пунктове и всеки по-нататък поемаше пешком през целия ден в определения му район. Вечер автомобилът минаваше през определените пунктове, събираше и докарваше в Славеино лесовъдите. В продължение на 22-23 дена групата работи на терена, след това за 4-5 дена се завръща в София, където в определен ден се провежда общо събрание на всички лесоустройствени групи в централата на „Агроролеспроект“ на ул. „Софроний Врачански“ № 10, където е и сега. След малка почивка, отново с товарната кола, лесовъдите се завръщяхме на работните места.

Моята задача бе в определения ми район да се извърши пълно клупиране на зрелите иглолистни гори в няколко отдела, бодядисване на границите им и нанасяне на актуалните данни върху военни топографски карти, с които работехме ежедневно, както и таксационно описание на два-три отдела, заети от предимно млади иглолистни насаждения.

В края на август, за да сме по-близо до отделите, които трябваше да обхождаме, аз, още един по-възрастен колега и няколко момчета, които ни помагаша, бяхме настанени в Чиловата вила. Тя се намиралше на около два часа ходене пешком по сравнително стръмна пътека, високо над с. Славеино - почти на билото на планината. В сградата липсваха каквито и да е битови условия. За нас донесоха походни легла, одеяла и чаршафи. Осветлението бе с газена лампа. Вода за пиене черпехме от намиращото се в близост до сградата планинско изворче. Храната ни се състоеше предимно от консерви, кашкавал, сирене и хляб, изнесени нагоре преди това от нас самите. Вечер се прибирахме уморени, хапвахме набързо и след кратък разговор се отдавахме на сън. Сутрин рано - по чаша чай и отново в гората.

През последните 2-3 дена от пребиваването ни във вилата времето бързо се влошаваше. След обед и през нощта преваляваше дъжд, имаше ниска облачност, а от сутринта до обяд над вилата се стелеше гъста бяла мъгла. Горските поляни бяха мокри, което затрудняваше ходенето. Такъв бе и последният ден от работата ни в този район. Обектът се намиралше на близо един час ходене пеша от вилата. Сутринта около 8.30 ч. поехме през мокрите поляни.

С мен през цялото време на работата имаше три местни момчета, 14-15-годишни, здрави, весели, добродушни родопски деца. Непрекъснато се шегуваха, а понякога запяваха някоя песен. Едното момче носеше клупа-

Това се случи през лятото на далечната 1960 г., когато аз, начинаещ ле-

соустроител, бях включен в състава на лесоустройствената група с ръководител инж. Никола Анев към „Агроролеспроект“. Групата се състоеше от шестима лесовъдци с висше образование и двама техници - земемери. Задачата ни бе да се извърши лесоустройство на ГС - Момчиловци, Смолянски окръг, в Западните Родопи. През август групата бе настанена в с. Славеино. Квартувахме в няколко къщи. В стаите на една от тях, наета от проектантската организация, жена приготвяше топла храна. На вечеря групата се събираше в тази импровизирана столова. Всеки споделяше какво се е случило през деня.

Групата разполагаше с лекотоварен автомобил, открит камион с товароподемност 2.5 тона, модел „Молотовка“. С него рано сутрин бяхме извозвани на различни изходни пунктове и всеки по-нататък поемаше пешком през целия ден в определения му район. Вечер автомобилът минаваше през определените пунктове, събираше и докарваше в Славеино лесовъдите. В продължение на 22-23 дена групата работи на терена, след това за 4-5 дена се завръща в София, където в определен ден се провежда общо събрание на всички лесоустройствени групи в централата на „Агроролеспроект“ на ул. „Софроний Врачански“ № 10, където е и сега. След малка почивка, отново с товарната кола, лесовъдите се завръщяхме на работните места.

МЕЧКАТА

та за измерване на диаметъра на гърветата, другото - малка брадвичка, за да задялва гърветата, а третото - две малки кутии с бяла и черна блажна боя. Тръгнахме мълчешком един след друг по равното било. След известно време в далечината започна да се чува кучешки лай, от време на време прекъсван от звъна на чанове. След десетина минути стигнахме пред овчарник. Поради мокрите треви овцете още не бяха изкарани на паша. В обширна временна колиба гореше огън и от него излизаше тънка струя дим. Овчарят излезе пред колибата, подвикна да успири кучетата и ни покани да влезем при него. С желание приехме поканата, поседнахме на пейката, поогряхме се на огъня и се разприказвахме с нашия домакин. Ползвайки предварителната информация от подробните топографски карти, добре знаех местността, към която сме се запътили. Това, че съм лесовъд и видимо познавам района, предизвика симпатии в човека. Той обаче положи усилия да отклони моето желание да продължа нататък ходенето пешком в този район и все повтаряше, че времето е лошо. Казах, че ще продължим. Овчарят се спусна да ни черпи с топло, току-що сварено мляко, а аз предложих това да стане на връщане. Тръгнахме по поляната надолу. Не след дълго пътеката навлезе в гъстата иглолистна горичка. Вървяхме мълчешком един подир друг. Пред мен бе момчето, което носеше клупата, а зад мен другите две момчета. Пътеката - тясна, оградена с горичка като тунел. Не бяхме слезли на повече от стотина метра надолу по пътеката, когато на един завой внезапно пред нас застана мечка. Животното бе на разстояние не повече от два метра, сигурно се е движело нагоре по пътеката. То спря и загледа към нас. Момчето пред мен се смъкна и просто седна в краката ми. Момчетата отзад от внезапно спиране се сбутаха в мен. Стоим ние мълчешком, гледаме животното и то гледа към нас. Колко време продължи тази мълчалива среща, не мога да определя. Много пъти съм се връщал към този спомен, но и сега не ми е ясна продължителността на срещата. По едно време мечката бавно се изправи на задните си крака, обърна посоката надолу и след миг изчезна от погледа ни.

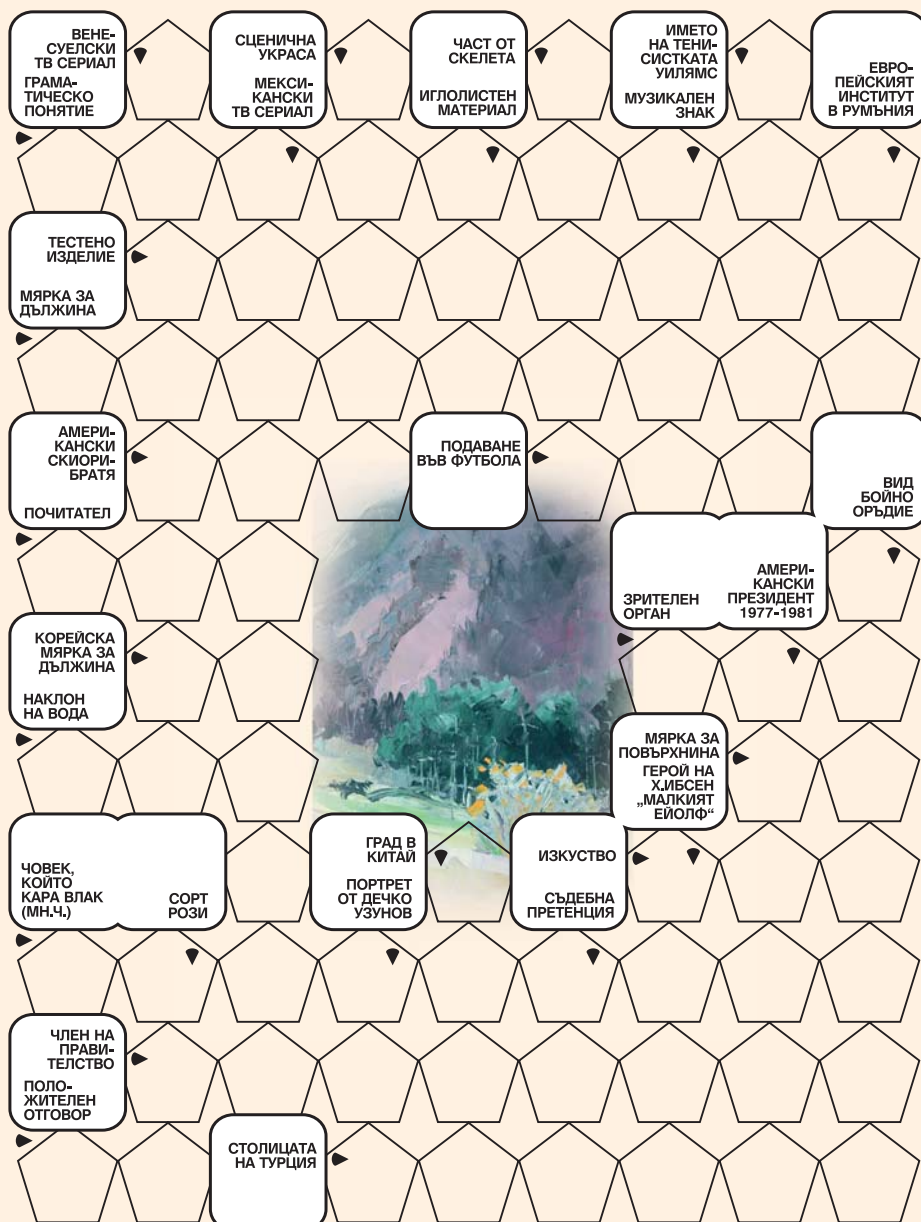
Ние четиримата стояхме така още известно време. Това бе първата ми среща с мечка, свободно разхождащата се в гората. В един момент казах: „Хайде обратно нагоре!“. Поехме по пътеката и след 15 минути се озовахме при нашия гостоприемник овчар. Той се учуди, че толкова скоро се връщаме. След малко му разказах за нашата неочаквана среща. Тогава той поклати глава и каза: „Бях сигурен, че на това място ще срещнете мечката. Това е нейният район, тя там постоянно се движи. Затова исках да ви спра.“ Овчарят, чието име вече забравих, но осанката и лицето му запаметих забинаги, ни наля в метални канчета топло мляко. След два часа тръгнахме обратно за Чиловата вила. Пригответихме си багажа и поехме към с. Славеино, където пристигнахме в ранния следобед.

Така и не посетих повече това иглолистно насаждение. А таксационното описание направих по съвсем беглите ми впечатления от предушни дни.

Инж. Георги ПЕТРУШЕВ

Очакваме вашите творби на адреса на редакцията - 1303 София, ул. „Антим I“ №17 или на e-mail: gora@dag.bg (за конкурса „Така си беше“).

Желаем ви творчески успех!

РЕЧНИК: АСТА, ИНИН, МОРТИРА

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 7/2009:

ВОДОРАВНО: Инкубатор. Големина. Деликатес. Лия. Тави. Апе. Нас. „Оза“. Ски. ИКО. Стоковеди. Елатерит. Планинари.

ОТВЕСНО: „Ангел-пазител“. Колие. Акола (Пол). Гулия. Окан (Морис). Бек. Оти (Мерлин). ТАМАТ. Ера. Донева (Виолета). Кадир. Расисти. Ити.

Закахърил се старият горски бай Нено Балканджията за своя по-млад колега.

- Пешо, моето момче, какво те кара да пишеш толкова много?

- Нищо не ме кара бай Нено, аз съм доброволец.

Като млад забрян зет Нено не бил толкова работлив, колкото в по-зрялата си възраст. Тъщата му казала:

- Ненчо, бойлерът нещо прокапа...

- Какво ми пука, къщата не е моя.

- Ненчо, ама и котлонът на печката нещо не грее.

- Какво ми пука, къщата не е моя.

Позамислила се тъщата и му приписала къщата. И пак:

- Ненчо, покривът прокапа, някоя керемидга сигурно...

- Какво ти пука, нали къщата не е твоя!

Като млад горски Нено подкача една хубавица:

- Госпожице, да ви почерпя едното питие.

- Не, благодаря, предпочитам да ми платите в брой...

Вече като семеен:

- Извинете мадам, мога ли да Ви изпратя?

- Не, съжалявам, аз съм омъжена.

- Няма проблем, аз също съм женен и също ще съжалявам...

Професор от Университета изнася лекция за квалификация на горските надзиратели. Говори, говори и по едно време се обръща към бай Нено:

- Извинете, бихте ли събудили колегата си до вас.

- А-а, професоре, вие го приспахте, вие го събудете.

К ПАЗАРДЖИК
ЛИМАТЕТ

СУШИЛНИ ЗА ДЪРВЕСИНА

GSM: 088 9 424 678
GSM: 089 8 614 581
www.klimatet.hit.bg
e-mail:klimatet@abv.bg

ДЪРВА ЗА ОГРЕВ

ТЕХНИКА ЗА ПРОФЕСИОНАЛИСТИ

HydroCombi

Сила на разцепване – от 10 до 30 тона

Стандартно изпълнение:

- Максимална дължина на заготовките 110 см;
- Скосен ръб на разцепващия нож, месингови водачи;
- Фиксиращ шип за тънки и криво отрязани материали;
- Задвижване – от трактор или с ел. двигател;
- Механизирано изправяне на заготовките.

Spaltfix

РЯЗАНЕ, ЦЕПЕНЕ И НАТОВАРВАНЕ - С ЕДНА МАШИНА

- Рязане с циркулярен трион или режеща верига;
- Максимален диаметър на заготовките – 28 до 55 см;
- Сила на разцепване - от 10 до 36 тона;
- Цепене на 4 до 18 части (цепеници);
- Дължина на готовите цепеници – от 33 до 50 см;
- Задвижване – от трактор или с ел. двигател.

ПРОИЗВОДИТЕЛ: POSCH GMBH, АВСТРИЯ
ОТОРИЗИРАН ДИЛЪР ЗА БЪЛГАРИЯ: ЕКОТЕХПРОДУКТ ООД, 1186 СОФИЯ
ул. „Стар лозенски път“ 38, тел: (02) 979 1710; 462 7035, 963 2559
E-mail: office@ecotechproduct.com

Husqvarna®

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД

София 1797, ж.к. „Младост“ - 2

бул. „Андрей Ляпчев“ 72

тел: 02 /8099411,

факс: 02 /8099413,

www.husqvarna.bg

e-mail: info@husqvarna.bg